

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Barbora Balíková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

Migrace občanů ČR do Nizozemí
Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: Barbora Balíková

Vedoucí práce: PhDr. Mirjam Moravcová DrSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně. Veškeré zdroje, které jsem použila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury, elektronických zdrojů a statistických pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněná veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne: 6. 5. 2016, Barbora Balíková

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda předně poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mirjam Moravcové DrSc., která se mi trpělivě a pečlivě věnovala. Během konzultací jsem od ní získala zajímavé postřehy a připomínky, za které bych touto cestou velmi ráda poděkovala. Dále bych ráda vyjádřila své díky účastníkům výzkumu, kteří si ochotně udělali čas, aby mi sdělili své zkušenosti a nechali mě nahlédnout do jejich soukromého života. A v neposledním řadě rodině, která byla trpělivá po celou dobu mého studia.

Obsah

Abstrakt	7
Abstract.....	8
1 Úvod	9
2 Teoretické ukotvení práce	11
2.1 Migrace	11
2.1.1 Teoretické uvedení do problematiky migrace	11
2.1.2 Proměna migrace v 20. století	12
2.1.3 Teoretické přístupy k migraci.....	12
2.1.4 Motivy pro migraci z teoretického hlediska	16
2.2 Země imigrace a emigrace	17
2.2.1 Nizozemí – základní údaje	17
2.2.2 Historický přehled demografického vývoje Nizozemska.....	18
2.2.3 Ekonomické motivy aneb srovnání ekonomických ukazatelů České Republiky a Nizozemska	20
2.2.4 Ekologické, kulturní a politické rozdíly mezi ČR a Nizozemskem	22
2.2.5 Česká republika a migrační potenciál po vstupu do EU.....	24
2.2.6 Organizace, spolky a volnočasové aktivity občanů ČR v Nizozemsku ...	27
3 Metodologie.....	29
3.1 Výzkumný problém a otázky	29
3.2 Výzkumná strategie	29
3.3 Technika sběru dat	30
3.4 Výběr vzorku	30
3.5 Analýza sběru dat.....	31
3.6 Prostředí výzkumu	32
3.7 Etické otázky.....	33
4. Empirický výzkum	34
3.8 Charakteristika informátorů.....	34

3.9	Situace před migrací a první kroky k rozhodnutí migrovat	36
3.9.1	Kolize v osobních vztazích.....	36
3.9.2	Stabilní zázemí před migrací	36
3.10	Faktory ovlivňující výběr Nizozemska jako cílové země	37
3.10.1	Pull-push faktory	38
3.10.2	Migrační síť jako motivace pro migraci do cílové země.....	40
3.10.3	Změna životního stylu jako důvod k migraci	41
3.10.4	Kvalita náplně volného času v ČR a Nizozemí	45
3.10.5	Očekávaný životní styl versus žitá realita	47
3.11	Migrační síť a sociální vazby vytvořené v Nizozemsku	49
3.11.1	Sociální vazby a vztahy českých migrantů k nizozemské společnosti	49
3.11.2	Sociální vazby a vztahy na bázi přátelství se skupinou „expati“	50
3.11.3	České síť mezi českými migranty v Nizozemí.....	50
3.12	Vize budoucnosti.....	53
3.12.1	Zůstat v Nizozemsku a usadit se.....	53
3.12.2	Zůstat v cizině.....	54
3.12.3	Možný návrat do ČR	54
4	Závěr.....	55
	Seznam použité literatury:	58
	Knihy a publikace.....	58
	Online zdroje	60
	Odkazy.....	61
	Seznam tabulek a grafů.....	62

Abstrakt

Cílem této práce je kvalitativní metodou zjistit, popsat a analyzovat motivace a důvody k migraci občanů ČR do Nizozemského království. Práce je nadále rozvinuta v kontextu migrace za životním stylem, který Nizozemsko nabízí, a kterým se liší od České republiky. Zvolený problém jsem zkoumala analýzou narativních a polostrukturovaných rozhovorů se šesti migranty, kteří žijí v současné době v Nizozemsku více než dva roky. Výsledkem této práce jsou nová hlediska a postoje k migraci, formulovaná osobní perspektivou migrantů. Naznačují, že motivací k migraci některých Čechů do Nizozemska byl i životní styl nizozemské společnosti. Koncept lifestylové migrace je v této souvislosti nový; práce proto může být využita jako podklad pro další studium této problematiky.

Abstract

The purpose of this thesis is to identify, describe and analyse the motivations for the migration of Czech citizens to the Netherlands utilising qualitative research methods. This work continues to be developed in the context of immigration for the express purpose of altering the immigrant's lifestyle. Analysis was based on narrative and semi-structured interviews with six immigrants who reside in the Netherlands and have done so for more than two years. The result of this work is a new understanding and attitude towards migration, formulated by personal perspectives. These perspectives suggest that the emigration of Czechs to the Netherlands was partially motivated by the lifestyle of Dutch society. The concept of lifestyle migration in this context is new; therefore, this work can form the basis for further study of this topic.

1 Úvod

Pohyb obyvatelstva napříč zeměmi i kontinenty hraje klíčovou roli v ekonomické, politické, kulturní i společenské debatě. Migrace vždy byla hojně diskutovanou problematikou, protože již historická skutečnost prokázala, že se jedná o přirozený jev, který patří k lidstvu od počátku. V současné době se ovšem změnila podmínky, důvody i způsob migrace. Hlavní příčinou této změny, probíhající ve 20. a 21. století, jsou procesy globalizace, technologická a digitální revoluce. Z původní země, se dnes dokážeme dopravit do cílové v rámci několika hodin. Peníze nám leží ve virtuálním prostoru nadnárodních bank a všudypřítomný kontakt s rodinou a přáteli, kteří se nacházejí v jiné části světa, nám zase umožňují sociální sítě a chytré telefony. Toto zrychlení veškerých procesů nám nabízí možnost migrovat několikrát za život nebo například být ukotven ve dvou a více zemích zároveň (transnacionální migrace).

Kromě podmínek se změnila i důvody k migraci. Budeme-li vycházet z historické situace České republiky (tehdejšího Československa) před rokem 1989, nedá se úplně mluvit o dobrovolné migraci. Motivována byla pravděpodobně nejčastěji nesouhlasem s komunistickým režimem. S pádem tohoto režimu se situace ovšem změnila, a tuto změnu o patnáct let později ještě umocnil vstup České Republiky do Evropské unie (1. května 2004).

Tato práce je zaměřená na konkrétní migraci občanů České republiky do Nizozemska po vstupu do EU. Vychází z faktu, že současná doba skýtá pro české občany, jakožto členy EU, možnost volného pohybu na jejím území. Migrace je proto ve většině případů dobrovolná, a tím dává prostor pro výzkum motivací a důvodů, které se podílejí na procesu rozhodování, zda a kam, migrovat.

Nizozemsko bylo vybráno pro tento výzkum, protože k němu mám osobní vazby, které mi umožnily poznat a vybrat vhodné respondenty. Z rozhovorů s českými migranty navíc vyplynulo, že Nizozemsko považují za výjimečnou zemi, která jim poskytla prostor pro vlastní seberealizaci, který v České Republice z různých důvodů nepocítovali, což ho dělá zemí ideální z hlediska možného propojení s konceptem lifestylové migrace (Benson a O'Reilly, 2009).

Základním cílem této práce je skrze rozhovory s jednotlivými migranty získat komplexnější pohled na pohyb českých občanů do Nizozemska, porozumět a zmapovat proces jejich rozhodování včetně motivů a důvodů, které je vedly k tomuto rozhodnutí.

Dalším cílem je následně se pokusit zjistit, zda má na toto rozhodování vliv očekávaný životní styl v cílové zemi, a pokud ano, jak tento životní styl vypadá, a v čem se liší od životního stylu, který vedli tito informátoři před migrací.

Práci člením na oddíl *teoretický*, v němž vysvětluji východiska svého empirického výzkumu, a oddíl *empirický*, v němž analyzuji výzkumem získaná data a formuluji závěry svého výzkumu.

Teoretický oddíl je strukturován do tří částí. *První část* je věnována stručnému historickému a teoretickému uvedení do problematiky fenoménu migrace. Dále jsou v této části představeny hlavní teoretické koncepty, jako teorie migračních sítí, pull-push faktory a lifestylová migrace, které následně byly východiskem pro empirickou část výzkumu. *Druhá část* má čtenáři poskytnout dostatečné znalosti k hlubšímu pochopení rozdílů mezi Českou Republikou a Nizozemskem s důrazem na demografické, ekonomické, politické a kulturní zvláštnosti cílové země. V této části je čtenář seznámen s vývojem emigrace z ČR po vstupu do EU. Dále se zde mapuje pohyb Čechů přímo do Nizozemska, včetně demografických ukazatelů o složení imigrantů na území Nizozemska a časového přehledu zachycujícího vlny migrace jako reakci na historické události. *Třetí část* čtenáře informuje o metodologii, která byla aplikována při empirickém výzkumu, společně s technikou zpracování dat získaných výzkumem.

Empirický oddíl se skládá již ze samotné analýzy a kódování rozhovorů. V závěru práce budou čtenáři seznámeni s mírou úspěšnosti a naplnění cílů, které si tato práce určila.

2 Teoretické ukotvení práce

2.1 Migrace

2.1.1 Teoretické uvedení do problematiky migrace

Slovo migrace vychází z latinského „*migratio*“ neboli pohyb. Tento pohyb provází lidstvo od počátku jeho existence. V historii se objevovalo mnoho migračních vln jako reakce na nepříznivé okolnosti života v zemi původu, jako důsledku společenských expanzí či hledání nového životního prostoru.

Současná migrace už ovšem není podněcována pouze nepříznivými podmínkami, ale zároveň může být svobodným rozhodnutím. Dnes pro pojem *migrace* existuje mnoho definicí formulovaných z různých teoretických přístupů. V nejširším slova smyslu je migrace chápána jako forma prostorové mobility obyvatelstva mezi dvěma územními jednotkami (Pavlík-Kučera 2002). Takováto mobilita je pak nahlížena z různých hledisek. Z hlediska *územních jednotek*, mezi nimiž dochází k migraci, je tradičně rozlišována migrace vnitřní/interní (probíhající v rámci jednoho státu) a vnější/zahraniční/mezinárodní (realizovaná mezi různými státními útvary).¹ Nejnověji odborná literatura odkazuje také na migraci transnacionální (ukotvení migranta ve dvou či více státních prostorech). Upozorňuje i na nový fenomén současnosti: na migraci turbulentní (celosvětový migrační pohyb - Henig 2007). Z hlediska *plánované délky* pobytu je rozlišována migrace trvalá, dlouhodobá, krátkodobá, sezónní, cyklická, permanentní (Vandenbrade et al. 2006, Liebig-Sousa-Poza 2004) a nepředvídatelná migrace² (např. Grabowska-Lusińska-Okólski 2009). Z hlediska *podmiňujících okolností*, které ovlivňují migraci, teoretické přístupy odkazují na faktory, které podporují emigraci a přitahují imigraci (push a pull faktory - Lee 1966). Z hlediska *přístupu migrantů* je migrace klasifikována jako dobrovolná a nedobrovolná (vnucená a vynucená – Henig 2007).

Pro tuto práci považuji za významnou často citovanou definici Mangalamovu, která, ačkoli byla formulována v roce 1968, obsahuje důležitou část o vlastním procesu rozhodování. Právě tento proces považuji ve svém výzkumu za neopominutelný, protože

¹Zahraniční migraci, která je předmětem mého zájmu, pak Terminologický slovník MV ČR definuje jako „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních“. (<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>)

jeho průběh ovlivňují mnou zkoumané migrační pohyby z ČR do Nizozemí. Podle Mangalama: „*Migrace je relativně permanentní přesun kolektivu zvaného migranti, z jedné geografické lokality [do lokality druhé], kterému předcházelo ze strany migrantů rozhodování na základě hierarchicky sestaveného souboru hodnot nebo hodnotných závěrů, a důsledků změn v rámci interaktivního systému migrantů.*”² (Mangalam-Schwarzeweller 1968: 8)

2.1.2 Proměna migrace v 20. století

Epocha 20. století sebou přinesla mnoho změn, které ovlivnily proces migrace. Byl to hospodářský růst, internacionalizace ekonomiky a proces dekolonizace, které migrační proudy posílily (Brázdová 2011). Ovlivnily je také globalizační procesy. Významný dopad měl rozvoj dopravní sítě, který usnadňuje a urychluje přesun. V posledních letech se jedná hlavně o rozvoj nízkonákladového létání. Vliv měl i vývoj informačních a komunikačních toků, který přináší lidem informovanost o širokém spektru jiných kultur a možnost porovnávání vlastního regionu s ostatními v rovině ekonomické, kulturní i politické (Graham 2000).

Intenzifikace migrace je v současné době předmětem mnoha studií. Samotný proces nelze sledovat pouze z jednoho hlediska, ovlivňuje ho mnoho faktorů, které mohou být povahy ekonomické, přírodní či sociologické. Proto by mělo být studium migrace interdisciplinární. Je tedy nemožné najít jednu všeobecně platnou teorii migrace, jež by se řídila pravidly aplikovatelnými na proces migrace (Drbohlav-Uherek 2007). V následující kapitole budu představovat a řešit teoretické přístupy, které jsou nejvíce relevantní k empirické části.

2.1.3 Teoretické přístupy k migraci

2.1.3.1 Historický přehled vývoje teoretických přístupů k migraci

Abychom migraci dokázali uchopit a popsat jako fenomén vyvinulo se v průběhu let mnoho teorií, které ji zkoumají z mnoha různých důvodů. Nelze však říci, že by existovala pouze jedna jediná celistvá teorie, která by fenomén migrace dokázala popsat. Většinu z nich charakterizuje multikulturní přístup (Massey 1997).

²Zdroj textu je v anglickém jazyce, překlad je můj vlastní.

Teorie migrace, které byly doposud formulovány, se setkávají s mnoha kritikami. Jednou z nich je například tvrzení, že se nejedná o teorie v pravém slova smyslu, protože nesplňují některé základní body definice pojmu teorie. Například teorie není obecně platná a různé části této tzv. teorie na sebe nemusejí logicky navazovat (Drbohlav-Uherek 2007). Na druhou stranu se touto četností a variabilitou „teorií“ otevírají možnosti dívat se na migraci z různých úhlů pohledu a očima mnoha disciplín. Studium migrace se zabývá především vědy: demografie, ekonomie, ve velké míře sociologie, antropologie a etnologie.

Počátky studia migrace se datují ke konci 19. Století. Mnoho společenskovedních vězkumníků vychází z deseti migračních zákonů, které sepsal Ernst Georg Ravenstein v roce 1885.³ Nejednalo se ovšem o zákony v pravém slova smyslu, jako spíše o shromažďování pravidelností při stěhování do Londýna v 19. Století (Drbohlav-Uherek 2007). Výzkumem migrace ve spojení s urbanizací se zabývala i Chicagská škola. Jejými významnými zástupci, kteří se zabývali problémem migrace, byli Robert E. Park, nebo Florian W. Znaniecki a William I. Thomas. Robert E. Park na základě studia imigrantů v USA formuloval teorii asimilace. Proces asimilace migrantů v přijímací zemi rozdělil na čtyři etapy, které charakterizoval jako kontakt, konflikt, dohoda a asimilace (Petrušek 1996). Znaniecki a Thomas sepsali dílo, ve kterém na základě dopisové korespondence mezi rodinami v Polsku a migranty ve Spojených státech, zkoumali proces socializace a nadále trvající vztah k rodině, která zůstala v Polsku. V této studii nezkoumali celkovou migraci, která v té době rostla, ale chtěli studovat důsledky, které emigrace měla na jedince. Zjistili, že u polských migrantů výrazně vzrostla důležitost individualizace osobnosti a na druhé straně je ani vzdálenost neodradila od komunikace s příbuzenstvem (Drbohlav-Uherek 2007).

Druhá polovina 20. Století sebou přinesla další zájem o proces migrace. Řada vědeckých osobností formulovala směr, jímž se vyvíjel a vyvíjí výzkum migrace. K těmto osobnostem patří např. Williem Petersen, Andreas Demuth, vedle dalších. Williem Petersen byl demograf, který roku 1958 zformoval obecnou typologii migrace. Zaměřil se především na migraci, která se proměňuje v časovém horizontu. Dalším problémem, kterému se Petersen věnoval, byla technologická vyspělost migrantů. Na základě tohoto studia došel k členění migrace na *primitivní, vynucenou, násilnou, dobrovolnou a*

³ Ravenstein tyto zákony formuloval v článku *The Laws of Migration*, který publikoval v časopise *Journal of the Statistical Society*.

masovou. (Petersen 1970). Jeho členění však později procházelo mnohými přepracováními. Například Andreas Demuth se snažil dále rozvést Petersenovo členění migrace na dobrovolnou a masovou migraci. Dobrovolnou dělil dále dle charakteru na *pracovní, řetězovou, neimigrační a inovační*. Nucenou migraci rozdělil dle příčin na tu, která je způsobena *mezilidskými vztahy* a tu, která je způsobena *živelnými katastrofami*. (Demuth 2000).

2.1.3.2 *Vybrané teoretické koncepty relevantní k empirickému výzkumu*

S ohledem na můj výzkumný záměr, pozornost vyžaduje několik vybraných konceptů mezinárodní migrace.

Neoklasická teorie vychází z konceptu neoklasické ekonomie, tedy z premisy, že se migrant migrací snaží maximalizovat své příjmy a minimalizovat náklady. Proces rozhodování je prováděn na základě analýzy nákladů a zisků z přesídlení (Stojanov a kol. 2006). Neoklasická teorie bývá někdy pojmenovávána také push-pull teorie. Jedná se o faktory, které mají vliv na analýzu rozhodnutí. Pull faktory jsou ty, které přistěhovalce do nové země lákají a push jsou naopak ty, které jedince odrazují od země původu. Mezi základní push-pull faktory můžeme zařadit například stav pracovního trhu, hodnotu životní úrovně obyvatelstva nebo politickou stabilitu (Lee 1966).

Teorie dvojího pracovního trhu staví na ekonomickém základě. Imigraci do vyspělých zemí si vysvětluje neustálou poptávkou po migrační pracovní síle. Pracovní trh těchto zemí dále dělí na dva pracovní sektory. Sektor *primární*, který vyžaduje dostatečnou kvalifikaci a odbornost. Tento sektor je poměrně stabilní. *Sekundární* pracovní sektor se orientuje na nekvalifikované pracovní síly, kterým nabízí práci špatně placenou a fyzicky náročnou (jedná se o špatně placený trh práce a práci fyzicky namáhavou). Tato teorie tedy říká, že hybatelem nejsou push faktory v původních zemích, ale pull faktory ve vyspělých zemích, které pracovní sílu potřebují. (Vojtková 2005c).

Výše uvedené teorie do problematiky migrace nahlízejí pouze na základě makroekonomických procesů. **Teorie migračních sítí** se pokouší zapojit do nahlížení migrace i proces sociální interakce, jehož je migrant aktivní součástí (Drbohlav-Uherek 2007). Tato teorie říká, že při sledování motivací jednotlivých migrantů pro samotnou migraci, je nezbytné vzít v úvahu i sociální sítě, které mohou usnadňovat samotný proces migrace skrze vytvářející se sociální kapitál. Existující migrační sítě pomáhají migrantům

překonávat počáteční překážky a snadněji se adaptovat v prostředí nové země. Díky migračním sítím získává migrant zdroj prvních informací například ohledně bydlení, úředních záležitostí, či také psychickou podporu (Barša-Baršová 2005). Migrační sítě mohou mít negativní i pozitivní vliv na vývoj migrace v cílové zemi, a také na proces integrace migranta do přijímací společnosti. Přestože na počátku mohou pomoci při adaptaci na nové prostředí, fungují tyto sítě i jako určitá izolace, která brání imigrantovi se plně integrovat do nového prostředí.

Teorie lifestylové migrace je poměrně nový koncept, který zahrnuje rozmanité, uvědomělé a motivačně cílené migrační pohyby skupin obyvatelstva za určitým životním stylem. „*Posledních pár let se pojem lifestylová migrace užíval jako vysvětlení rostoucího počtu lidí, kteří se rozhodli migrovat na základě toho, že věřili, že někde jinde mají možnost lépe naplnit svůj život.* „ (Benson–O’Reilly 2009)⁴.

Pojmem lifestylové migrace se označuje několik typů migrace: uvědomělou volbu života mimo město, preferenci života v ekologicky málo porušené oblasti/lokalitě, novodobý kočovný styl života marginalizovaných skupin, které volí pohyb mezi místy pobytu, sportovní migraci, vedle dalších. Vzhledem na teritoriální rozsah migračního pohybu, koncept lifestylové migrace se dotýká jak migrace za určitým životním stylem v rámci jedné země (především s ohledem na negaci života ve městě – kontraurbanizace, rezidenční mobilita nebo amenitní migrace), tak v mezinárodním prostoru. Vzhledem k sociální realitě a možnostem migrantů se pak tento koncept dotýká osob a skupin sociálně dobře zajištěných, které volí podle svých osobních zálib a preferencí, i osob a skupin, které v rámci lifestylové migrace řeší ekonomické možnosti své existence (důchodci). Benson a O’Reilly ovšem nově uvažují o lifestylové migraci „*jako o alternativním způsobu myšlení o migraci*“ (Benson-O’Reilly 2015). Nastolují otázku, jak se v migraci prolínají ekonomické faktory s faktory životního stylu a otázku, zda očekávaný životní styl (představy o způsobu života získaného migrací) nemůže být označen za lifestylovou migraci.

V této práci je to právě lifestylový koncept Michaely Benson a Karen O’Reilly, kterému bych se chtěla věnovat. Chtěla bych zjistit, zda může být životní styl hlavním důvodem k migraci Čechů do Nizozemska, jednotlivců i skupin.

⁴Originál této citace byl v angličtině. Překlad jsem dělala samostatně.

2.1.4 Motivy pro migraci z teoretického hlediska

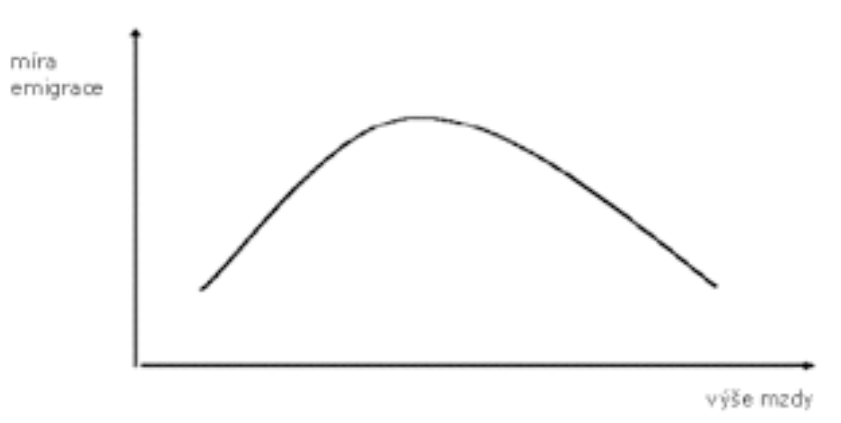
Příčiny důvody a motivy migrace se neustále mění. V dnešním světě už nedochází pouze k trvalému přesídlování obyvatelstva. Setkáváme se nyní s migrací, která může trvat různě dlouho a hlavně může být motivována nespočtem okolností. (Poku - Graham 2000).

Na celém světě se objevuje široká škála faktorů a motivů, které dynamiku migrace ovlivňují a proměňují. Tyto faktory na sebe navzájem reagují, bývají propojené a dohromady působí na určité typy migrace (Doomernik-Penninx-van Amersfoort 1977). Pro moji práci je z hlediska motivů a důvodů migrace, nahlížených v různých souvislostech (Vojtková, 2005) je důležité uvažování o migraci ekonomické (např. Rabušic-Burjánek 2003), migraci sociálních sítí (Henig 2007), migraci demografické (slučování rodin) a o migraci lifestylové (Benson–O'Reilly 2009).

2.1.4.1 Ekonomické motivy

Neoklasická teorie i teorie dvojího pracovního trhu vycházejí z teze, že rozhodnutí přistěhovalců je ekonomicky podmíněno. Téměř všechny teorie mezinárodní migrace považují za velmi důležitý faktor rozdíl mezi příjmy původní a cílové země. Vztah mezi výší platu a mírou emigrace, ovšem není lineární, jelikož hrají v tomto procesu roli i tzv. transakční náklady⁵ (Faini-Venturini 1994). Proto má tvar konkávy. (Graf 1: Nelineární vztah mezi mírou emigrace a výší mzdy)

Graf 1: Nelineární vztah mezi mírou emigrace a výší mzdy

Zdroj: Faini a Venturini 1994

⁵**Transakční náklady** mají odrážet fakt, že samotná migrace do bohatších zemí je pro migranty z velmi chudých zemí finančně velmi nákladná. Kromě vyšších platů jsou v zemi vyšší i životní náklady. (Faini-Venturini 1994).

Aby se mohly mzdy původní země i cílové porovnávat, využívá se k tomu relativní poměr obsahově a metodicky shodných výdělkových charakteristik. Tento poměr mezd mezi dvěma státy je nazýván „výdělkový (mzdový) diferencíál“ (Vavrečková-Musil-Baštýř 2007). Z ekonomického hlediska se nejedná pouze o výši mezd, ale důležitým faktorem je i míra nezaměstnanosti. Což znamená, že migrant nemůže v mateřské zemi najít žádnou práci, a proto se rozhodne migrovat. Důsledkem této migrace bývá často dequalifikace přistěhovalců (Vavrečková – Musil – Baštýř 2007).

2.1.4.2 Mimoekonomické motivy

I když se může na první pohled zdát, že se zkoumají pouze ekonomicky podmíněné příčiny migrace, není tomu tak. Transnacionální migrace může být zapříčiněna živelnými katastrofami, společenskými krizemi a osobnostními důvody. Například v rámci konceptu lifestylové migrace se jako motiv uvažuje kvalitnější naplnění vlastního života. Tomu může napomáhat například rozsáhlejší podpora kulturní scény, kvalitnější vzdělání, možnost osobního rozvoje nebo ekologicky odpovědnější život.

V následující kapitole, která se věnuje konkrétním zemím tohoto výzkumu, se budu zaměřovat na komparaci základních rozdílů, jak v ekonomické sféře, tak v kulturní, ekologické či politické. Tento přehled zde bude sepsán pro hlubší porozumění samotným českým migrantům.

2.2 Země imigrace a emigrace

2.2.1 Nizozemí – základní údaje

Oficiální název státu je Nizozemské království (Koninkrijk der Nederlanden). Státním zřízením Nizozemí je konstituční monarchie s parlamentní demokracií. Nizozemsko se od ostatních konstitučních monarchií v Evropě liší hlavně tím, že vládu tvoří jak monarcha, tak vláda. Pravomoc kabinetu a monarchy jsou dány ústavou. V současné době vykonává funkci Nizozemského krále Vilém Alexandr Nizozemský, který vládne od 30. 4. 2013, po abdikaci jeho matky Beatrix Nizozemské na královskou funkci.

2.2.2 Historický přehled demografického vývoje Nizozemska

Migranti, kteří se rozhodnou změnit zemi svého trvalého pobytu provází mimo jiného postoj většiny původních obyvatel k přistěhovalcům. Tento postoj původního obyvatelstva je formován v průběhu historie díky politickým a sociálním událostem, které nálady v zemi vytvářejí. Proto, bych nyní chtěla stručně nastínit demografický pohyb do Nizozemska, který právě tyto postoje formuje. Nizozemsko je spolu s Británií a Švédskem spojováno s politikou „multikulturalismu“, ke kterému se oficiálně hlásí (Joppke 2003).

Nizozemsko patří mezi nejhustěji zalidněné země na světě. Na ploše 41,527 km² žije přibližně 16,7 miliónů obyvatel.⁶ Nizozemské království⁷ se s imigračními vlnami potýkalo a potýká po téměř celou dobu své existence, tedy po dobu téměř dvou století. Jestliže se zaměříme na nedávnou historii migrace v Evropě, zjistíme, že prošla v posledních stoletích velkou změnou. Zatímco v době kolonialismu a zámořské expanze některých států Evropy byla Evropa spíše zdrojem migrantů, kteří se usídlovali v určitých oblastech Afriky, Asie, Latinské Ameriky a Karibiku, po pádu kolonialismu nastává zlom. Koncem 60. let 20. století se západní vyspělá Evropa stává cílem mnoha migrantů z rozvojových zemí. Tyto změny mají vliv na samotnou strukturu obyvatelstva, která se stává multietnická. (MASSEY et al. 1997).

Jako kolonizátor⁸ patřilo Nizozemsko mezi ty nejvýznamnější a jsou to právě bývalé kolonie, které v historii byly, a stále jsou jedním ze zdrojů imigrantů.⁹ Od přelomu 40. a 50. let 20. století to byly především Surinam (Surinamská republika, Jižní Amerika) a Nizozemská východní Indie (Indonésie), z nichž přicházeli migranti. K počátku roku 1990 bylo součástí 15-ti miliónové nizozemské populace přibližně 800 000 obyvatel z bývalých kolonií Nizozemska (Bade 2004) Imigrace do Nizozemska nebyla zpočátku v zásadě nijak regulována, až v 80. letech 20. století stát začal tento příliv usměrňovat a s novou legislativou pro imigraci přišly politické snahy o integraci imigrantů.

Prvým mezníkem nárůstu přílivu zahraničních migrantů byla ztráta kolonií a přesun početných skupin obyvatelstva z těchto zemí. Domů (do Nizozemska) se vraceli

⁶<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>

⁷Nizozemské království vzniklo až v roce 1813, kdy kromě území dnešního Nizozemska k němu patřilo také území dnešní Belgie a Lucemburska (Van der Horst 2006).

⁸Spojené Nizozemské provincie se řadily mezi nejsilnější koloniální mocnosti společně s např. Angličany či Španěly.

⁹Nizozemskou populaci tvoří 2,4% Indonésanů a 2% Surinamců. Obě tyto země byly nizozemskými koloniemi. (<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLEN&PA=37296eng&D1=0-51,56-68&D2=0,10,20,30,40,50,57-59&LA=EN&VW=T>)

Nizozemci, kteří do té doby žili v kolonizovaných oblastech. Například z Indonésie se v letech 1945 - 1965 přistěhovalo na 300 000 Nizozemců. Nezávislost Surinamu, která byla vyhlášena v roce 1975, způsobila příliv až 296 000 přistěhovalců v posledních 20 - ti letech.

Další z mezníků vývoje migrantské dynamiky byl rychlý ekonomický růst v 50. a 60. letech 20. století, který zapříčinil nedostatek nekvalifikovaných pracovních sil a potřebu průmyslových továren a podniků přilákat imigranty, kteří by tyto pozice zastali. Proto na západ mířili přistěhovalci především ze středomoří jako například z Turecka či Maroka, a také migranti z bývalé Jugoslávie. Nizozemská vláda tuto migraci v té době považovala za dočasnou, ale čas ukázal, že se jednalo především o migraci trvalou.

V 80. letech 20. století se postoj k migrantům značně změnil. Již nebyli považováni za nutnou pracovní sílu, ale spíše za problém, což mělo dopad i na původně velmi otevřenou politiku přistěhovalcům. Nově se stala cílem Nizozemí integrace, jejímž cílem bylo imigranty integrovat do nizozemské společnosti, a zároveň v kulturních otázkách se pokusit zachovat jejich vlastní identitu (Lechner 2002).

To jenom potvrzuje zákon o *integraci nových přistěhovalců*, který byl schválen roku 1998, a který sebou přinesl povinnost pro imigranty se integrovat. V rámci tohoto programu byli přistěhovalci například povinni docházet na hodiny holandského jazyka. Museli také přijmout hodnoty a idey, s kterými se ztotožňují Nizozemci. V tomto případě se nejednalo pouze o demokracii, svobodu slova, ale i o další společenské hodnoty a způsob života, například i o uznání homosexuálně orientovaných mužů a žen za rovnocenné občany.

Počátek 21. století se nesl v duchu výše přijatého zákona. Otevřela se veřejná debata na téma multikulturalismus a vlastní národní nizozemská identita. Tato debata ovlivnila i následné volby v roce 2002, což se prokázalo získáním 17,9 % hlasů pro stranu LFP (*Lijst Pim Fortuyn*),¹⁰ která ve veřejné debatě zastávala jasně proti-imigrantský

¹⁰LFP neboli *Lijst Pim Fortuyn* byla strana vedené sociologem a vysokoškolským profesorem Pimem Fortuynem a vyznačovala se svou monotematickou kampaní vedenou proti imigrantům. Pim Fortuyn byl zavražděn islamským fundamentalistou 9 dní před konáním voleb.

postoj.¹¹ Popularita této strany začala brzy opadat, hlavně z důvodů chybějícího leadera a nízké vnitřní stability.¹²

Přesto však vznik této strany, smrt Pima Fortuyna (Wilhelmus Simon Petrus Fortuijn)¹³ a následná smrt filmaře Theo Van Gogha¹⁴ do budoucna ovlivnily a změnily diskurs politické debaty na téma multikulturalismus a imigrace.

2.2.3 Ekonomické motivy aneb srovnání ekonomických ukazatelů České Republiky a Nizozemska

V případě ekonomických ukazatelů je důležité zmínit, že nizozemská ekonomika patří mezi nejstabilnější ekonomiky Evropské unie. V porovnání životní úrovně zemí Evropské unie, jejíž žebříček sestavoval webový portál finexpert.cz, se Nizozemsko umístilo na druhém místě. Pro srovnání Česká republika se umístila na sedmnáctém. Ukazatelé, kterými se autoři šetření při jeho sestavování řídili, byly, výše HDP, kupní síla průměrné mzdy, míra nezaměstnanosti, zdanění, průměrná délka života, míra chudoby, korupce a poměr žen ve vyšších pozicích. Z toho dále vyplynulo, že zaměstnanci v Nizozemsku stráví v práci nejméně hodin z celé Evropské Unie. Tento fakt se zajisté odrazí i v jejich životním stylu.¹⁵

Součástí ekonomické motivace pro migraci může být taktéž sociální podpora a solidarita státu. Srovnání té nizozemské a české se ve své stati věnují Van Oorschot, Sirovátka a Rabušic (1999). Článek se mimo jiné zabývá tím, jak vnímá veřejnost sociální podporu ve vlastním státě. Z jejich studie vyšlo, že ačkoliv Češi i Nizozemci považují své sociální systémy za složité a nákladné, rozdíl je v jejich efektivnosti. Nizozemci uznávají

¹¹THE ECONOMIST (2002): *A wind of change in the Netherlands — and across Europe: The Fortuyn phenomenon confirms a wider drift to the right in Europe*. (Online). (cit. 21. 3. 2016). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/1136775>

¹²V následujících volbách v roce 2003 dosáhla strana LFP 5,7 % hlasů a stáhla se do opozice, a dále v roce 2006 už se do parlamentu ani nedostala.

¹³ Prof. Dr. Wilhelmus Simon Petrus Fortuyn byl profesorem sociologie na Univerzitě v Groeningenu. A také politikem, který založil vlastní stranu LFP. Politika této strany byla médií označována za krajně pravicovou, i když sám Fortuyn se distancoval od evropských pravicových radikálů, jako např. Jean Marie Le Penn. Jeho cílem bylo vytvořit nový koncept, jehož základy měly být: neoliberalismus, euroskepticismus, antiklerikalismus, republikánství a boj za práva žen a homosexuálů. Rétorika LFP i samotného Fortuyna byla vedena proti Islámskému náboženství, což vyvolalo vlnu kontroverze mezi množstvím přistěhovalců právě z islámských zemí. V roce 2002 během volební kampaně byl Fortuyn zastřelen islámským radikálem.

¹⁴Theo Van Gogh byl v roce 2004 zastřelen islámským fundamentalistou Mohammedem Bouyerim poté, co zfilmoval a uveřejnil kontroverzní dílo *Submission*, které pojednávalo o násilí páchaném na ženách v muslimských komunitách.

¹⁵<http://finexpert.e15.cz/kde-se-v-evrope-zije-nejlepe>

pozitivní přístup, který jim zaručuje určitou kvalitu života, eliminaci chudoby, prevenci sociálního napětí a spravedlivé rozdělení zdrojů. Češi nebyli v jejich sociálních systémech schopni najít žádné pozitivní dopady a naopak zdůrazňují jeho negativní ekonomické a morální důsledky (Van Oorschot, Sirovátko, Rabušic 1999). Přestože byla tato stať sepsána v roce 1999, umožňuje nám určitý pohled do formující se mentality obou národů, do mentality občanů, kteří mají naprosto rozdílnou důvěru ve vlastní sociální systém.

Níže je tabulka, která srovnává aktuální data na základě ukazatelů ekonomické stability a sociální podpory ze strany státu. (Tabulka 1: Srovnání ekonomických ukazatelů ekonomické stability a sociální podpory České Republiky a Nizozemska v roce 2015.)

Tabulka 1: Srovnání ekonomických ukazatelů ekonomické stability a sociální podpory České Republiky a Nizozemska v roce 2015

Země	Česká republika	Nizozemské království
ROK	2015	2015
Průměrná čistá mzda (PČM) v Kč *	22 234 Kč	58 341 Kč
Minimální mzda v % z hrubé mzdy**	41,40%	49,60%
Minimální důchod v % z PČM	10,80%	32,43%
Životní minimum v % z PČM	15,30%	31,90%
Míra nezaměstnanosti k 1. 2. 2016	6,40%	6,50%
Hodnota HDP k 25. 3. 2016 v \$***	205,3 mld.	879,3 mld.

Zdroj: Tabulku vytvářela a vypočítávala autorka sama.

* Euro přepočítáváno dle kurzu ČNB dne 23. 3. 2016 : EUR= 27,035Kč.

** Minimální mzda v Nizozemsku se liší u osob pod a nad hranicí 23 let. V tabulce je počítáno s minimální mzdou nad 23 let.

***HDP je uvedeno v tržních cenách.

Zdroj informací pro údaje o České republice:

<http://www.mpsv.cz/>, <http://data.worldbank.org/>

Zdroj informací pro údaje o Nizozemském království: <http://www.antwoordopbijstand.nl/>, www.goverment.nl, <http://data.worldbank.org/>

Tato data jsou dobrými ukazateli rozdílu sociální podpory, kterou zajišťuje Nizozemsko a Česká republika. I přestože některé makroekonomické ukazatele dosahují

podobných hodnot, najdeme markantní rozdíl v sociálních jistotách, které poskytují obě země.

Minimální důchod, na který dosáhnete jako občan Nizozemí, je téměř 1/3 průměrné mzdy, zatímco v ČR je to přibližně 1/10. Ve vyspělých zemích by důstojné stárnutí mělo být jednou ze základních hodnot. V kvalitě života se zajisté odrazí výše důchodu; odrazí se na způsobu trávení volného času po odchodu do penze, a také v nižší hladině stresu nad vyhlídkou nejisté budoucnosti. Stejně propastný rozdíl je v tabulce vidět i u zajištění životního minima, které podobně jako důchod tvoří v Nizozemsku téměř 1/3 průměrné čisté mzdy, v České republice je to o polovinu méně, tedy 1/6.

Ekonomika je nedílnou součástí ovlivňující chod a kvalitu našeho života. Přestože se ve své práci chci zaměřit na mimoekonomické motivy migrace, je důležité shrnout i ty ekonomické, které mají na životní styl vliv také. Například vyšší kupní síla průměrné mzdy umožňuje větší investice do volného času. Dalším ukazatelem, který se promítne i do kvality životního stylu, je doba strávená na pracovišti, která je v Nizozemsku nejnižší v EU. Roli hrají i sociální jistoty, které Nizozemsko nabízí a eliminuje tak strach z chudoby a nedůstojného života na okraji společnosti.

2.2.4 Ekologické, kulturní a politické rozdíly mezi ČR a Nizozemskem

2.2.4.1 Rozdíly k přístupu k životnímu prostředí

Z hlediska přístupu státu i jeho obyvatel k životnímu prostředí je mezi oběma zeměmi značný rozdíl. Například hlavní město Nizozemska, Amsterdam, se v roce 2014 umístilo na druhém místě v kategorii „nejzelenější město světa“, která byla vyhodnocována na základě globálního zeleného indexu.¹⁶ Ve stejném hodnocení skončilo Nizozemsko jako země na 5. místě a Česká republika na 52. místě. Jak tento průzkum ukazuje, Nizozemsko vede politiku, která je odpovědnější k životnímu prostředí. Pro ekologicky smýšlejícího člověka může být lákadlem do Nizozemska i možnost se pohybovat ve městě na bicyklu. Mají zde vybudovanou rozsáhlou síť cyklostezek, která umožňuje se na něm bezpečně pohybovat.

¹⁶<http://dualcitizeninc.com/GGEI-Report2014.pdf>

2.2.4.2 Politické systémy

Politické uspořádání Nizozemska je konstituční parlamentní demokracie, Česká republika je parlamentní demokracie. Zatímco celých 200 let se v Nizozemsku rozvíjela tradiční demokracie, pro Českou Republiku je to z pohledu na druhou polovinu 20. století praxe pouze 26 let.

2.2.4.3 Kulturní rozdíly

Nizozemsko má i svá kulturní specifika. Mezi nejčastěji zmiňované patří tolerance. Příkladem by mohla být vysoká tolerance k menšinám s jinou než heterosexuální orientací. Manželský svazek bez ohledu na sexualitu byl uzákoněn v Nizozemsku 1. 4. 2001 a k němu se váže i právo homosexuálních párů k adopci dětí. Samotná sexuální aktivita mezi homosexuálními partnery je v Nizozemsku legální již od roku 1811 a roku 1973 byla homosexualita deklasifikována jako mentální nemoc. Také roku 1993 byl vydán zákon, který zakazoval v zaměstnání diskriminaci na základě homosexuální orientace. A následující rok byl zákaz diskriminace rozšířen na všechny oblasti života. Pokud se zaměříme na vývoj v České republice, sexuální aktivita mezi osobami stejného pohlaví byla legalizována roku 1962, tedy téměř o 151 let později než v Nizozemsku. Registrované partnerství u nás bylo uzákoněno v roce 2006, tedy 5 let po tom, co Nizozemsko uzákonilo manželský sňatek a adopci pro páry s homosexuální orientací. Adopce homosexuálními páry v ČR ještě uzákoněna nebyla, stejně tak náš zákonodárny systém zakazuje zprostředkování umělého oplodnění svobodným ženám nebo ženám, které jsou v lesbickém partnerství (Ottosson 2006).

Tolerance k sexuálním menšinám se odráží i na kulturní scéně. To dokazuje pořádání festivalů na podporu sexuálních menšin, velký počet poraden pro tyto menšiny, a také velký počet sociálních míst určených těmto menšinám (restaurací, barů s homosexuální tematikou). Mezi takovéto festivaly patří i Amsterdam Gay Pride, která se organizuje v centru hlavního města již od roku 1996. Tento pochod se původně organizoval k oslavě svobody a různorodosti. Lišil se tak od jiných pochodů, které byly organizovány jako demonstrace za rovnost práv pro sexuální menšiny. Amsterdam Gay Pride patří mezi nejoblíbenější slavnosti, které se v hlavním městě konají, což dokazuje i počet návštěvníků, který se pohybuje okolo 40 000.¹⁷

¹⁷<http://www.reguliers.net/history-gaypride.php>

Další kulturní či společenskou zvláštností je tolerantní přístup Nizozemska k lehkým drogám. Je zde možnost legálně koupit a užívat marihuanu na určených místech tzv. "coffeeshopech". Také je zde možnost legálně provozovat prostituci.

2.2.5 Česká republika a migrační potenciál po vstupu do EU

Dnem 1. 5. 2004 se Česká republika stala právoplatným členem Evropské Unie (EU). Základními pilíři EU jsou 4 svobody. První a pro tuto práci relevantní je volný pohyb pracovníků, který je ukotven v 39. článku Smlouvy o založení Evropského Společenství. Tato svoboda sebou přináší zvýšenou mobilitu pracovní síly a zjednodušení migračního pohybu v rámci EU.

Terénním šetřením migračního potenciálu před a po vstupu ČR do EU se věnuje ve svých pracích Jana Vavrečková z Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. Celkem provedla 4 výzkumy v letech 2000, 2003, 2005 a 2007. Dle srovnání, které Vavrečková vytvořila, ve své práci z roku 2007 vyplývá, že před vstupem do EU v roce 2000 mělo pozitivní přístup k migraci 14,3% dotázaných, v roce 2003 celkem 17,9% a v roce 2005 (po vstupu) 15,4%. Jak tato čísla naznačují, nedošlo po vstupu do EU k růstu potenciální migrace, překvapivě dokonce rok po vstupu klesl zájem o migraci o 2 procentní body. Z těch respondentů, kteří se vyjádřili kladně k pracovní migraci, ovšem v roce 2005 značně vzrostlo procento těch, kteří o ní reálně uvažují z 3,8% na 14,9% (2006). Jak Vavrečková vysvětluje, toto zvýšení „odpovídá faktu, že odejít pracovat do zahraničí již není pro české občany fikce, ale jedna z reálných možností.“ (Vavrečková, 2007).

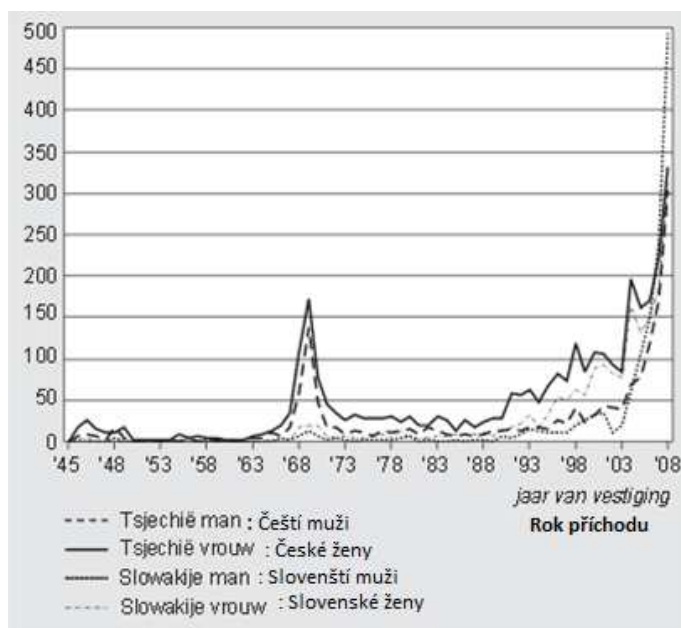
2.2.5.1 Česká republika a migrace Čechů do Nizozemska

Není jednoduché vytvořit reálnou statistiku občanů ČR nacházejících se na území Nizozemska. Taková statistika je velmi zavádějící, jelikož pokud se rozhodne občan ČR migrovat do jiných zemí EU, nemá žádnou odhlašovací povinnost, proto lze o těchto údajích pouze spekulovat (Vavrečková 2007). Nejpřesnější zdroj informací o vývoji populace v Nizozemsku je „Centraal Bureau voor de Statistiek“ (CBS), neboli Centrální statistický úřad. Jejich webový systém dělí imigranty generačně – s ohledem na přistěhování do Nizozemska. Generace první jsou ti, jejichž místo narození se nachází mimo Nizozemsko a zároveň se oba nebo alespoň jeden z jejich rodičů také nenarodili na území Nizozemska. Generace druhá jsou ti, kteří se narodili v Nizozemí, ale alespoň jeden z rodičů se narodil mimo Nizozemí. Následující generace už nejsou v Nizozemí považovány za imigranty.

V této práci, v úvahách o migraci občanů ČR do Nizozemí, se budu zabývat pouze migranty 1. generace, tedy těmi, kteří se narodili v ČR, a změna životního prostoru byla jejich volbou.

V oficiálních statistikách CBS¹⁸ je počet českých a slovenských pracovníků registrovaných na území Nizozemska uváděn společně. Vychází to i z předpokladu, že osoby narozené před rokem 1992 mají v nizozemských statistikách jako místo narození uvedené Československo. Pro tuto práci jsem zpracovala data CBS z roku 2009 a 2014. Abych vytvořila představu komplexnější, použila jsem také údaje z Eurostatu, které pocházejí z roku 2007. Ve zprávě, kterou o Česko-slovenských migrantech zpracoval nizozemský statistický úřad, se píše, že „větší příliv migrantů z těchto oblastí byl zaznamenán v letech 2006-2008, tedy po vstupu ČR do EU. Jednalo se hlavně o pracovní migranty.“¹⁹ Tato zpráva z roku 2009 je prvním textem, který se snaží zaznamenat a vysvětlit odděleně demografický vývoj České republiky a Slovenské republiky a migrační pohyb z obou států do Nizozemska. Dle nařízení krále, nadále byli občané obou států pro přehled přistěhovalců v letech 1945 až 2008 rozděleni na základě místa narození.

Graf 2: Počet Čechů, kteří se na území Nizozemska usadili v letech 1945-2008

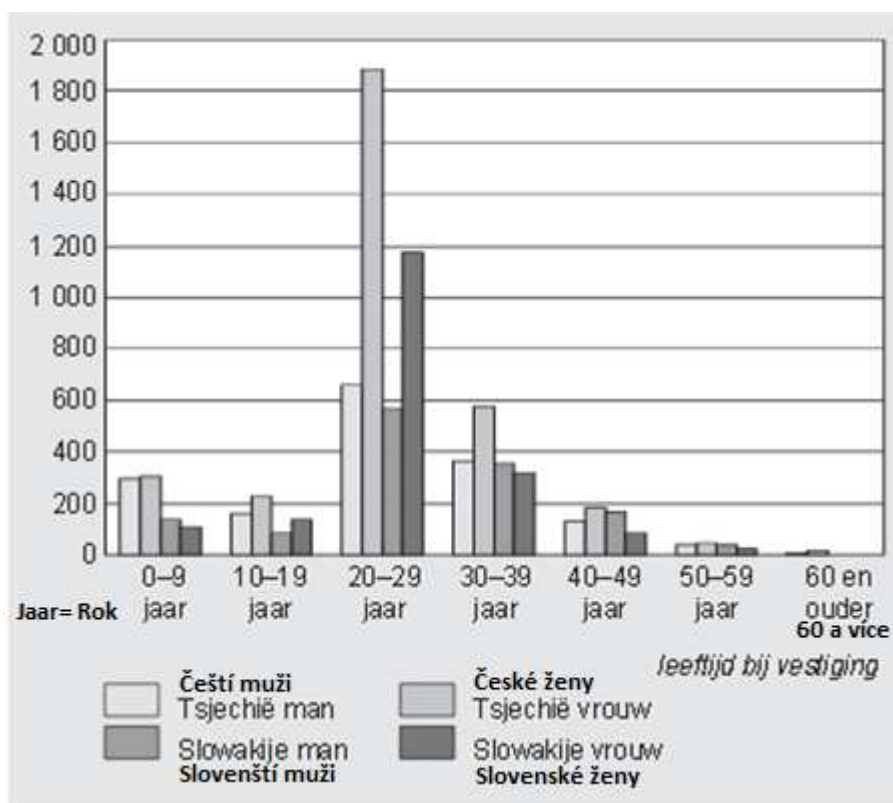
Zdroj: Demografischekenmerken van Tsjechen en Slowaken in Nederland. www.cbs.nl [online]. Netherlands, 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A1ED1F07-9879-423B-8806-A960D5EC5C17/0/2009k3b15p57art.pdf>

¹⁸ CBS je Statistický úřad Nizozemského království, který byl založen nizozemskou vládou a jedná se o vládní instituci.

¹⁹<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A1ED1F07-9879-423B-8806-A960D5EC5C17/0/2009k3b15p57art.pdf>

Jak můžeme vidět v grafu 2., který zobrazuje příliv českých občanů do Nizozemska, velký nárůst zaznamenalo přistěhovalectví z území dnešní České republiky hlavně po roce 1968, kdy se dle zprávy jednalo převážně o politické uprchlíky, kteří emigrovali z politických důvodů. Následně roste počet po roce 1989, kdy tehdejší Československo po pádu komunistického režimu otevřelo své hranice. Poslední strmý růst je spojen s členstvím ČR v Evropské Unii v roce 2004. Tomu odpovídá také graf ohledně věkové struktury Čechů, která se váže k roku 2009.

Graf 3: Věkové rozdělení Čechů, kteří se na území Nizozemska usadili do roku 2009

Zdroj: Demografischekenmerken van Tsjechen en Slowaken in Nederland. *Www.cbs.nl* [online]. Netherlands, 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A1ED1F07-9879-423B-8806-A960D5EC5C17/0/2009k3b15p57art.pdf>

Jak je v tomto grafu vidět největší procento tvoří kategorie ve věku 20-29 let, kterou bychom zařadili pravděpodobně do vlny, která přišla po vstupu EU. Najdeme tu ovšem i věkovou kategorii 60 a výše, která zahrnuje uprchlíky usazené ve vlně z roku 1968. Charakteristické pro skupinu imigrantů z České republiky, která v roce 2008 byla v produktivním věku, přesněji ve věku 20 až 49 let, se ukázala převaha žen nad muži. Příznačná byla zejména v kategorii 20- ti až 29- ti letých, v níž ženy tvořily

dvoutřetinovou většinu. Po vstupu do EU bylo Nizozemí přitažlivé zejména pro Česky.²⁰ Nejnovější údaje z roku 2015 ukazují, že se na území Nizozemska ke konci roku 2014 nacházelo 1711 občanů s ČR.

Tabulka 2: Počet osob z první generace migrantů z ČR usazených v Nizozemsku; stav k 31. 12. 2005, 31. 12. 2009 a 31. 12. 2014

Rok	2005	2009	2014
Populace	453	518	1711

* Tyto čísla jsou informací pouze o migrantech 1. generace.

Zdroj: www.cbs.nl

Jak je vidět z tabulky č. 2. počet migrantů, kteří se stěhují do Nizozemska, trvale roste a v posledních pěti letech se ztrojnásobil. Zároveň informace o migrantech z 2. generace, kterou najdeme ve zprávě CBS.nl z roku 2009, nám potvrzuje, že se nejedná pouze o krátkodobou migraci, jelikož migrantů-Čechů 2. generace, tedy dětí českých imigrantů, které se narodily v Nizozemí, se na území Nizozemska v roce 2009 nacházelo 2167. Tedy více, jak čtyřnásobek migrantů generace 1.

Trend, který se v těchto demografických grafech a tabulkách ukazuje, bych ráda dále zkoumala v empirické části výzkumu, kde se budu věnovat právě motivům a příčinám, které vedou k rostoucí migraci do Nizozemska.

2.2.6 Organizace, spolky a volnočasové aktivity občanů ČR v Nizozemsku

2.2.6.1 *Tsjechisch Centrum Nederland*

Téměř v každé evropské metropoli je dnes možné najít „České centrum“, jež popisuje na svých stránkách své působení takto, „*rozvoj dialogu se zahraniční veřejností a podpora aktivní prezentace ČR ve všech oblastech kultury, vědy a školství, obchodu a cestovního ruchu. Standardem je pomoc při prosazování české kultury do programů předních uměleckých institucí v zemích působení. Česká centra jsou součástí Evropského sdružení národních kulturních institutů EUNIC.*“²¹ Nizozemské české centrum se nachází v Rotterdamu. Jeho součástí je také knihovna, která nabízí tituly i v českém jazyce. Je proto vhodným místem k setkávání občanů ČR, kteří migrovali do Nizozemí, a stále

²⁰ Důvodem by mohl být rostoucí trend najímání Au-pair z České Republiky. Pro pozici Au-pair jsou preferovány dívky do 25 let a není nutná znalost holandštiny.

²¹ <http://hague.czechcentres.cz/cs/o-nas/>

projevují zájem o české kulturní dědictví a styk se zemí původu. Mezi služby, které centrum nabízí, už nepatří pouze učení českého jazyka, ale přidalo se i studium Nizozemštiny pro Čechy, kteří tu žijí. I nabídka této služby potvrzuje, že je české centrum je místem, kde se setkávají nejenom cizinci projevující zájem o českou kulturu, ale i Češi, kteří by s touto kulturou neradi ztratili spojení.

2.2.6.2 Československý bar Amsterdam

Toto restaurační zařízení je další lokalitou, kterou lze považovat za centrum vytváření sociálních vazeb mezi českými imigranty. Jedná se o jediný československý bar v Nizozemsku, který mimo jiného nabízí i české pití a pochutiny. Konají se zde i typicky české akce jako je např. Mikulášská pro děti. Pro Čechy, kteří se nacházejí v Nizozemsku, je tento bar místem, kde se scházejí, seznamují a vytvářejí vztahy, které jsou na bázi národní sounáležitosti. Zároveň funguje tento bar jako jeden z prvních informačních zdrojů pro imigranty v Amsterdamu.

2.2.6.3 FB skupina Češi a Slováci v Holandsku

Tato skupina na sociální síti funguje jako informační platforma pro komunikaci mezi jednotlivými migranty. Často zde žádají o radu lidé, kteří zamýšlejí migraci do Nizozemska. Skupina je velmi interaktivní, kromě informací, které usnadní proces migrace, se zde organizují i výlety či srazy českých a slovenských komunit v různých městech. V průměru zde denně napíše příspěvek 5-8 osob.

3 Metodologie

3.1 Výzkumný problém a otázky

V této práci se věnuji problematice migrace, přesněji motivacím k migraci se zaměřením na vliv očekávaného životního stylu. Budu tedy vycházet z konceptu Karen O'Reily a Michaely Benson. Dalším konceptem, který se v mém empirickém šetření odráží je koncept migračních sítí a teorie „pull-push“ faktorů.

Moje výzkumné otázky tedy zní:

- Jaké jsou motivace pro migraci českých občanů do Nizozemska, a jak se na těchto motivacích podílí zvolený či očekávaný životní styl?
- Jaké pull-push faktory ovlivňovaly rozhodnutí český migrantů pro migraci?
- S kým vytvářejí čeští migranti sociální vazby v cílové zemi Nizozemsku, a jaký je jejich vztah k české komunitě na území Nizozemska?

Přesněji: Mým záměrem bylo pomocí induktivní analýzy zjistit, zda u vybraného vzorku informátorů existují motivace a vlivy, které by jednotlivým subjektům byly společné, a zda se mezi nimi objevila jako motivace snaha dosáhnout lepšího životního stylu či snaha realizovat životní styl v ČR ne plně tolerovaný a dostupný.

Dílčí cíl 1: Popsat a analyzovat situaci migrantů před migrací.

Dílčí cíl 2: Zjistit důvody migrace a volby právě Nizozemí jako cílové země.

Dílčí cíl 3: Zaznamenat volbu sociálních skupin lokální společnosti města, do nichž vstoupili a vstupují.

3.2 Výzkumná strategie

Ve svém výzkumu jsem se rozhodla užít kvalitativní metodu výzkumu, protože dobrovolná migrace je velice subjektivní proces, který v sobě může obsahovat iracionální projevy jednání. Tyto projevy byly pro můj výzkum stěžejní a sběr dat kvantitativními metodami (dotazníkovým šetřením, anketou) by je nedokázal obsáhnout. Jak uvádí Disman (2002), pracuje kvalitativní výzkum s induktivní logikou, což znamená, že jsem pomocí jednotlivostí vyvozovala předběžné závěry. Rozhovory s jednotlivými informátory mi umožnily hlouběji porozumět samotnému procesu rozhodování. Každý jeden zkoumaný migračních příběh byl ojedinělý. Je proto nutné si uvědomit, že tento

výzkum nepřinese celkové informace o stavu českých migrantů v Nizozemsku. Naopak jeho hodnotu vidím v příbězích, které přinesly nový pohled a nové motivy k migraci, lišící se od těch, které zaznamenala odborná literatura. Od respondentů jsem se snažila získat co nejvíce informací, které jsem neustále doplňovala a přezkoumávala, tak abych s nimi mohla dále v rozboru pracovat. (Hendl, 2005).

3.3 Technika sběru dat

Pro tento výzkum jsem využila metody narativních a polostrukurovaných rozhovorů. Narativním vyprávěním jsem získala osobní perspektivu samotných migrantů a odhalila nová hlediska a postoje, které mají k migraci. U narativního rozhovoru pro mě bylo důležité určit si předmět rozhovoru (Hendl, 2005), kterým v této práci byly motivy migrace, život v Nizozemsku a životní styl. Rozhovory byly vedeny pouze za přítomnosti výzkumníka a informátora. V stimulační fázi (Hendl, 2005) jsem dotazovaným vysvětlila, že se jedná o bakalářskou práci, která zkoumá motivy, procesy rozhodování a životní styl Čechů, kteří se odstěhovali do Nizozemska. Poté jsem jim sdělila detailnější informace tak, abych později, co nejméně do jejich vyprávění zasahovala. Hlavní otázkou, kterou jsem informátorům během narativních rozhovorů pokládala, byla: „*Mohl/a byste mi vyprávět o období, kdy jste se rozhodla odstěhovat se z ČR, co bylo tím hlavním důvodem, proč jste se rozhodl/a odstěhovat, a proč právě Nizozemsko bylo vaší cílovou destinací?*“ Během následných polostrukurovaných rozhovorů s informátory, jsem již cíleně doplňovala informace k základní výzkumné otázce, doptávala se na životní styl, na očekávání, která měli informátoři před migrací, na jejich naplnění a na jejich aspirace do budoucna.

Část rozhovorů byla vedena při osobním setkání v restauračních zařízeních v Nizozemsku a zbytek na základě komunikace přes Skype. Všechny rozhovory byly po celou dobu zaznamenávány na diktafon a pro jednodušší zpracování přepsány do textové podoby.

3.4 Výběr vzorku

Kandidáty, vhodné pro daný výzkum jsem vyhledávala paralelně dvojím způsobem: skrze skupinu Čechů, kteří se sdružují v Amsterdamu na bázi kamarádství, a skrze sociální síť. Konkrétně se jednalo o facebookovou²² skupinu „*Češi a Slovinci v*

²²Facebook je internetová sociální síť, která je volně dostupná všem uživatelům. (www.wikipedia.com)

Holandsku”, která má 3800 členů²³ a vznikla v roce 2004 za účelem vzájemné podpory českých a slovenských migrantů, kteří žijí na území Nizozemí. V rámci této skupiny jsem si vyprofilovala vhodné kandidáty a následně je oslovila skrze facebookový chat.

Zkoumaným vzorkem bylo šest osob, tři muži a tři ženy. Nízký počet informátorů vycházel z předpokladu nedostatečného zájmu o výzkum, který se i následně potvrdil. Vzhledem k vysokým požadavkům, které jsem na profil informátorů měla, se nenašlo větší množství kandidátů ochotných se do práce zapojit. Výběr informátorů jsem si vymezila následovně: *místem současného bydliště* (Nizozemsko), *dobou imigrace* do Nizozemí po vstupu České republiky do Evropské unie²⁴ (možnost volného pohybu občanů ČR v rámci EU), *minimálně ukončeným středním vzděláním*²⁵ (s ohledem na migrační rozhodování), *dobrovolností migrace* (vlastní volba) a *minimálně dvouletým pobytem* v Nizozemsku (vstup do určitých skupin městské společnosti). Tímto výběrem jsem si vymezila spodní věkovou hranici informátorů na 20 let. Dalším krokem byla nutnost si specifikovat a pro výzkum stanovit samotný migrační stav účastníků výzkumu. Účastníky výzkumu byly zvoleny osoby, které již žijí v Nizozemsku více než dva roky a v době, kdy byl výzkum proveden, měli v plánu v Nizozemsku zůstat. Délku pobytu jsem určila na základě podobného výzkumu na téma migrace polských občanů do Nizozemska (Engberson a spol. 2013). Tento výzkum zohlednil skutečnost, že zkoumané osoby v době provádění výzkumu neměly dvojí občanství (měly pouze polské občanství), tedy nebyly ještě plně integrovány do nizozemské společnosti, avšak již měly zkušenosti s adaptací na místní poměry. Hledisko považuji za důležité i v mém výzkumu.

3.5 Analýza sběru dat

Východiskem analýzy dat mého výzkumu byla předchozí fáze sběru dat. Provedla jsem komentovanou transkripci rozhovorů s jednotlivými informátory. Důvod, proč jsem se rozhodla pro komentovanou transkripci, byl ten, abych zachytila i nonverbální komunikaci, váhání nebo přízvuk, který by vypovídal o četnosti komunikace v českém jazyce.

K analýze těchto transkriptů jsem si zvolila metodu kódování, která vycházela ze zakotvené teorie. Na transkripci rozhovorů navazovala segmentace textu, tedy rozdělení

²³Většinu tvoří Slováci. Češi se do této internetové sociální sítě zapojují méně.

²⁴Česká republika do Evropské unie vstoupila 1. 5. 2004 (https://cs.wikipedia.org/wiki/Vstup_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_do_Evropsk%C3%A9_unie)

²⁵Míněno ukončené vzdělání v jakémkoli oboru s maturitou i bez maturity.

na jednotky analýzy. U otevřeného kódování se jedná o nalezení pravidelností a podobností. Cílem otevřeného kódování byla lokalizace a označení témat (Hendl, 2005). Proces kódování byl spojen s poznámkováním, které probíhalo od prvního rozhovoru, až po analýzu, posloužilo k lepšímu porozumění textu a následné interpretaci závěrečných dat. Další fází byla dimenzionalizace, tedy hledání charakteristik pro jednotlivé kategorie. (Hendl, 2005).

Cílem a východiskem analýzy dat mělo být nalezení pravidelností v procesu rozhodování o migraci a stanovení faktorů, které proces rozhodování migrovat z České republiky do Nizozemska ovlivňují. Dále jsem z analýzy chtěla vyvodit, zda měl na toto rozhodování vliv životní styl očekávaný v cílové zemi nebo odmítaný v zemi původu (případně některé jeho omezení). Chtěla jsem také ze shromážděných dat získat představu o životním stylu, který vedli migranti v ČR, a komparovat ho se životním stylem, který vedou nyní v Nizozemí. Záměrem bylo stanovit a vyhodnotit, zda došlo ke změnám, které sami migranti například nezaregistrovali.

3.6 Prostředí výzkumu

Pro oblast zkoumání, tedy pro zkoumání migrace českých občanů do zahraničí s cílem získat prostor pro změnu životního stylu (ať již jako primárního nebo sekundárního cíle), jsem se rozhodla na základě předchozího studia, které jsem absolvovala na Fakultě humanitních studií UK v Praze. Moment, kdy jsem se rozhodla, že budu zkoumat právě Nizozemsko, vyvstal poté, co jsem se z rodinných důvodů odstěhovala do této země. V Nizozemsku jsem pobývala přibližně pět měsíců a následně se vrátila do České republiky. Již během svého pobytu jsem se výzkumu začala věnovat, ale nebylo v mých časových možnostech ho celý uskutečnit tam. Proto jsem následně pokračovala v dotazování a rozhovorech z ČR skrze Skype telefonáty. Můj vlastní pobyt v cílové zemi mi umožnil pohlížet na zkoumaný problém již skrze vlastní žitou zkušenost, přesto jsem se snažila toto své předporozumění minimalizovat. Moje vlastní zkušenost nebyla zdaleka totožná se zkušeností informátorů, jelikož jsem v Nizozemsku pobývala pouze krátce a motivem mé vlastní migrace byly ekonomické a rodinné důvody. Přesto považuji svou zkušenost při vedení rozhovoru za pozitivní, protože mi umožňovala větší efektivnost při kladení otázek a zaměřování se na oblasti, kterými je Nizozemsko výjimečné.

Reaktivita informátorů byla vysoká. Jejich schopnost reagovat na dotazy a také ochotě vést dialog na mnou zadané téma napomáhal u některých fakt, že byl rozhovor veden v jejich mateřském jazyce a mluví o období, které sami považují za výjimečné a zlomové. K této skutečnosti se také v průběhu či na závěr rozhovorů přiznali.

3.7 Etické otázky

Účast na tomto výzkumu byla dobrovolná. U všech kandidátů jsem si před začátkem výzkumu zajistila informovaný souhlas s výzkumem a se zpracováním získaných údajů. Informátoři byli seznámeni s cílem výzkumu. Dále jsem je upozornila, že v průběhu mého dotazování mohou výzkum kdykoliv ukončit. Dále byli informováni, že celý výzkum je anonymní, že získané údaje použiji pouze k deklarovanému cíli a budu je uchovávat tak, aby nemohlo dojít k jejich zneužití.

4. Empirický výzkum

Hlavním tématem mé práce je změna životního stylu, která je spojena s migrací Čechů (občanů České republiky), do Nizozemska. Takto formulovaná výzkumná otázka se pojí také s otázkou zvýšení kvality života v důsledku migrace a možnosti seberealizace v cílové zemi. Proto mé dotazy směřovaly právě k této oblasti, snažila jsem se doptávat na změny, jakými život informátorů po migraci prošel. Vycházela jsem z výzkumu, který prováděly Benson a O'Reilly (2009), proto i mé otázky se týkaly procesu rozhodování, očekávaného životního stylu, naplnění těchto očekávání a následná žitá realita v období po migrování. Nakolik se změnil průběh jejich dne (tedy režim a organizace každodenního života), zda a jak tato změna souvisí s jejich migrací do Nizozemí, a kde oni sami vidí počátek těchto změn. Pro dostatečné porozumění procesu rozhodování jsem se dotazovala i na situaci před migrací. Jedním z dílčích cílů této práce je zaměření na sociální sítě migrantů, proto jsem se ptala na jejich vytváření, jejich význam v životě migrantů a výhody těchto sítí. V empirické části budou představeny postoje migrantů, jejich motivy pro migraci a jejich integrace do nizozemské společnosti.

3.8 Charakteristika informátorů

Andrea: 42 let, 3 děti, vdaná, manžel české národnosti; nejvyšší dosažené vzdělání-Vyšší odborná škola; Poslední zaměstnání v ČR - Mateřská dovolená, zakladatelka a ředitelka sítě neziskových organizací Mateřské centrum; práce v NL - částečný úvazek: poštovní referentka.

Andrea se s manželem odstěhovala do Nizozemska společně s jejich třemi dětmi, které následně začaly navštěvovat mezinárodní školky a školy. Manžel získal pracovní pozici v nadnárodní firmě, která celé rodině následně zprostředkovala relokaci, včetně ubytování a zajištění škol pro děti. Žijí v nizozemském Amsterdamu již 9 let.

Lucie: 27 let, svobodná; nejvyšší dosažené vzdělání: PhD. Poslední zaměstnání v ČR- student; zaměstnání v NL - kontrola kvality léčiv ve farmacii.

Do Amsterdamu se přestěhovala po studiích v Bruselu. Původně relokaci zajišťoval zaměstnavatel, nyní si však koupila vlastní byt. Lucie již před stěhováním do Nizozemska žila dva roky v Belgii, kde studovala doktorát. Díky svým studiím a práci se pohybuje téměř výhradně v mezinárodním prostředí. Okruh jejích přátel tvoří *expati* a Nizozemci. V Nizozemsku je dva roky.

Katka: 55 let, vdaná, manžel nizozemské národnosti; nejvyšší dosažené vzdělání- vysokoškolské; poslední zaměstnání v ČR – učitelka na střední škole; práce v NL – masérka Shiatsu.

Katka byla již jednou vdaná v Čechách. S českým exmanželem má 2 děti, ty žijí s otcem v Čechách. Katka je nyní v Nizozemsku pět let a bydlí s manželem nizozemské národnosti. Díky manželovi je Katka v častém kontaktu s Nizozemci, kteří patří do okruhu přátel jejího manžela. Okruh přátel Katky je tvořen hlavně *expaty* a Čechami. Relokace v jejím případě probíhala hladce, protože se stěhovala k manželovi, který již měl dům na předměstí Haagu.

Jaromír: 28 let, přítelkyně španělské národnosti; nejvyšší dosažené vzdělání – výuční list; předchozí práce v ČR – servisní automechanik; práce v NL: obsluha v Coffeeshopu

Jaromír se přistěhoval do Holandska s přítelkyní z Čech, která je nyní zpět v České republice. První bydlení získal skrze známého, který jej do Nizozemska nalákal. Nyní žije s novou přítelkyní a dalšími 2 spolubydlíci (z Ukrajiny a ze Španělska). Jaromír se s přítelkyní seznámil na hudebním festivalu. Okruh přátel, který si Jaromír v Nizozemsku vytvořil, se skládá převážně z *expatů*, Čechů a Slováků. V Nizozemsku žije již šest let.

Petr: 45 let; jedno dítě, přítelkyně slovenské národnosti; nejvyšší dosažené vzdělání: středoškolské; předchozí práce v ČR - obchodní zástupce; práce v NL: majitel přepravní firmy z ČR do NL.

Petr se přistěhoval do Nizozemska sám. Původně pracoval v továrně na konzervování masa. Se svoji současnou přítelkyní se seznámil v Československém baru. Společné bydlení našli skrze české kontakty. Petrova firma se zabývá přepravou osob z NL do ČR. Sociální skupiny, s kterými se Petr stýká, jsou téměř výhradně české, do kontaktu s Nizozemci se dostane pouze na úřadech. I okruh přátel je téměř výhradně československý. V Nizozemsku žije již 11 let.

Luděk: 30 let; přítel holandské národnosti; nejvyšší dosažené vzdělání- vysokoškolské; předchozí práce v ČR - performer, muzikant. Práce v NL: performer, muzikant

Luděk žije v současné chvíli u svého přítele i s jeho rodiči. První bydlení Luděk hledal přes FB skupinu, kde jsou nabízeny byty i sdílené pokoje. Se svým partnerem se seznámil v divadle, kde jsou nyní i oba zaměstnaní. Skupiny, do kterých se Luděk

zařazuje, vychází převážně z divadla, kde tráví většinu času. Jedná se o undergroundové divadlo, kde hrají dva divadelní spolky, jeden nizozemský a jeden mezinárodní spolek, který hraje v anglickém jazyce. V Nizozemsku žije dva a půl roku.

3.9 Situace před migrací a první kroky k rozhodnutí migrovat

Okolnosti, které předcházejí samotné migraci, do určité míry ovlivňují pozdější kvalitu života informátorů v Nizozemsku, a zároveň ukazují, nakolik tyto okolnosti ovlivnily proces rozhodování. Jedním z cílů mého výzkumu bylo zjistit, zda motivem k migraci může být vyšší kvalita života v cílové zemi. Abych toto mohla určit, bylo nutné dostatečně poznat podmínky a situaci, ve které se migranti nacházeli před migrací. V této části práce jsem se zaměřila na první fázi procesu rozhodování, tedy rozhodnutí, zda migrovat či ne, a jaké faktory toto rozhodnutí ovlivnily.

3.9.1 Kolize v osobních vztazích

Tři informátoři v popisu období „před migrací“ uvedli, že v jejich osobních vztazích byly problémy či prošli krizí, kterou považovali za impuls k rozhodnutí migrovat. Krize, které uvedli, se dotýkaly partnerských vztahů a důsledků jejich přerušeni i vztahů mezigeneračních (rodiče-syn).

Petr: „Jako já jsem měl dlouho přítelkyni, ale ta mě nechala, a já jsem bydlel u ní, takže jsem se odstěhoval, tak nějak po tom.“

Jaromír: „Než jsem odjel, tak jsem měl takovou potyčku s našima, vždycky sem byl takovej průserář. No a jednou to prostě prasklo. Oni mě vyhodili z domova a já se rozhodl, že vypadnu.“

Ze zmíněných tří informátorů pouze Katka impuls manželské krize spojila se záměrem přestěhovat se do Nizozemí; v této souvislosti uvedla pak další podnět: perspektivu vztahu s Nizozemcem, tedy jasnou perspektivu „nového“ života.

Katka: „No já jsem se rozvedla po tom, co jsem jela do Holandska na výlet a poznala budoucího manžela. Ten rozvod byl jasnej už předtím. Tohle byla jenom tečka.“

3.9.2 Stabilní zázemí před migrací

Dva informátoři uvedli, že z původní země – České republiky – odcházeli z velmi stabilního osobního prostředí. Ve svých výpovědích nenaznačili, že by jejich migrace

probíhala „impulsivně“ jako reakce na nečekané události. Naopak byla záměrnou a uváženou volbou.

Andrea: „*Máme tři děti a já jsem v té době se třetím dítětem končila mateřskou, a takže před námi byl takový začátek něčeho nového, protože do té doby jsem byla s dětma doma a učila jsem je i v domácí škole a tak. Takže jsme nebyli vázáni na žádnou instituci, jakože děti by přišly o kamarády nebo nevím, co. Takže jsme se mohli rozhodnout, co budeme dělat dál. No a dostali jsme takový nápad, že bysme mohli žít v jiné zemi než v České republice.*“

Lucie: „*Já jsem vlastně studovala farmачku a během té farmачky jsem dělala hodně mezinárodních věcí a pracovala jsem pro jednu mezinárodní studentskou organizaci, a pak jsem rok studovala v Bruselu. Tam jsem se nějak rozhodla, že bych chtěla zůstat v zahraničí.*“

Jak je vidět, Lucčin i Andrein, proces rozhodování byl promyšleným dlouhodobým rozhodnutím. Nebyl na ně vyvíjen ani ekonomický ani sociální nátlak, lze proto v jejich případě uvažovat o migraci motivované životním stylem, touhou žít mimo Českou republiku, „jinde“, „v zahraničí“. Nizozemsko v této souvislosti bylo vybráno jako optimální pro tuto změnu, chápanou v pojetí obou žen jako zásadní životní rozhodnutí.

3.9.3 Odmítnutá odpověď

Luděk se rozhodl, že nebude o své minulosti a situaci před migrací mluvit.

Luděk: „*Promiň, já o Čechách nebudu mluvit. Jsem na to, já už sem to uzavřel, a už to jako, nechci o tom mluvit.*“

Luděkovo odmítnutí bylo motivováno ryze osobními důvody a nemá žádnou souvislost se situací v České Republice. Ze znění odpovědi lze ovšem usuzovat, že i jeho k migraci přivedla krizová situace, a navíc situace stále citově nepřekonaná.

3.10 Faktory ovlivňující výběr Nizozemska jako cílové země

Všech šest informátorů nejdříve prošlo fází rozhodnutí, o samotné migraci. Tomu předcházely různé, výše zmíněné důvody. Další fází procesu jsem nazvala „**výběr cílové země**“. Tato část zahrnuje vědomé rozhodnutí, k němuž se vztahují koncepty zmíněné v teoretické části. V rozhovorech s informátory jsem nejdříve identifikovala vyjádřené

„pull-push“ faktory. Dalším koncept, který se v motivacích projevil, byla teorie sociálních sítí a nakonec jsem se snažila v širším hledisku rozvést lifestyleový koncept.

3.10.1 Pull-push faktory

Důležitou roli při rozhodování, kam migrovat mají pull faktory, které tzv. „přitahují“ imigranty do cílové země. Push faktory by mohly být zařazeny do první fáze rozhodování, tedy do rozhodování zda migrovat nebo ne. Během rozhovorů jsem zaznamenala, že se tyto dva ukazatele v postojích informátorů prolínají, protože push faktor může být zároveň pull faktor. Jako například u Andrey, která jako push faktor zmiňuje špatnou politickou situaci v ČR a pull faktorem Nizozemska je pro ni fungující tradiční demokracie v zemi. Proto rozvahu o push a pull faktorech vyhodnocuji společně ve výkladu druhé fáze rozhodování o migraci, tedy v rámci výkladu, jakým způsobem potencionální migranti uvažovali o výběru cílové země.

3.10.1.1 Možnost pracovat bez znalosti Nizozemštiny

Při výběru Nizozemska jako cílové země všichni informátoři jako pull faktor zmínili ekonomickou stabilitu Nizozemska a finanční zajištění, i když s různým důrazem na jejich důležitost. Polovina z nich pak uvedla také snadné získání práce s pouhou znalostí anglického jazyka. Tuto výhodu zohlednili vysokoškolsky vzdělaní Češi, kteří se v cílové zemi dobře uplatnili na trhu práce.

Lucie: *„A tak nějak Holandsko byla první volba, a hlavně protože jedná se tu dá dobře sehnat v mém oboru práce v angličtině. I z pracovního hlediska mi to přijde dobrý, protože já mám to jejich 30% rulling, takže neplatím tolik těch daní na 7 let, takže je to hodně výhodný, jak z finančního tak i z jiného hlediska.“*

Luděk: *„Ono být performer není jednoduchý nikde, ale v Holandu je celkem dobrá státní podpora umění, navíc kdekdo tu hraje představení v angličtině, a protože Holanďani s ní nemají problém, jsou i tyhle představení vyprodány.“*

Andrea: *„Holandsky jsme neuměli, můj muž, protože je tu spousta anglických firem, jako centrální světových firem, takže tady se stačí i jako na práci domluvit anglicky. Můj muž tu měl nebo má dobrou práci a to nám stačilo.“*

3.10.1.2 Demografická poloha Nizozemska

Jak jsem již v metodologické části uvedla, dle Williamse a Baláže se na rozhodování podílí i fakt, že Nizozemsko a Česká republika jsou součástí Evropské Unie. Migranti z ČR mají možnost volného pohybu zpět do původní země. Navíc existuje zde i alternativa levných letů, která migraci usnadňuje. (2009). Oba faktory se potvrdily i během rozhovorů. Informátoři zmiňovali právě snadnou dostupnost do České republiky jako jednu z předností své volby cílové země. Mimo jiného zohlednění dostupnosti ČR poukazuje i na udržování sociálních vazeb k původní zemi, které migranti ve většině (kromě Jaromíra) nezpřetrhali.

Lucie: *„Domu jezdím docela často, když se něco naskytne třeba jako narozeniny, svatby, a tak. Jsem původně z Hradce, takže hodíka od Prahy, když si přiletím, tak je to v pohodě. Já říkám rodičům, že vzdálenost je relativní pojem. Domu mi to tak dlouho netrvá, i ty platy jsou tu dobrý, takže koupit si letenku není problém, kdykoliv se mi zachce.“*

Petr: *„Tak já jezdím do Čech, co tři týdny. Většinou teda pracovní, že přepravuju lidi, ale občas tam dva- tři dny zůstanu, zajdu s kámošema na pivo nebo se stavím za rodičema. Dřív jsem jezdil častěji, páč jsem byl ve své firmě jedinej řidič, kdežto dneska už si i zaletím. Ty letenky stojej pár kaček, vyjde to levněji než nafta.“*

Jaromír byl jediným z informátorů, který do České Republiky nejezdí, a pokud už se do původní země vrací, tak pouze z byrokratických důvodů. Můžeme říci, že Jaromír, který se rozešel se svými rodiči a kriticky zavrhl svou kamarádkou skupinu, osobní vazby s původní zemí zpřetrhal. Zůstává ovšem nadále občanem České republiky.

Jaromír: *„Já nemám proč do Čech jezdit, s našima se nebavím. Kamarády už žádný nemam. A hlavně já od těch kamarádů odjel, dělali mi akorát problémy. Do Čech jedu maximálně občas kvůli pasu, nebo třeba pojištění jsem si jednou letěl rušit, ale jinak ne.“*

3.10.1.3 Politická nestabilita ČR

„Push“ faktory, které podporovaly emigraci z České republiky, byly ve výpovědích informátorů méně transparentní. Jejich identifikace byla náročnější. Většinou se push faktory prolínaly s „pull“ faktory. Vůle opustit ČR na základě nespokojenosti vycházely vždy z pozice informátora vůči českému státu a české společnosti, a to pozice formulované jako jeho kritika. V konkrétním vyjádření byla zohledněna tři hlediska. Prvním z nich byla „politická nestabilita ČR“.

Andrea: „*No a dostali jsme takový nápad, že bysme mohli žít v jiné zemi než v České republice, protože jsme nebyli úplně spokojeni s tím, jak to v Čechách probíhá, hlavně v politice a chtěli jsme si vyzkoušet život v nějaké tradiční demokracii, která není narušena komunistickým režimem, a jestli, to opravdu někde funguje, tak jak jsme si v té době mysleli, že by měla fungovat naše česká společnost, ale nefungovala.*“

Druhým push-faktorem bylo nedostatečné sociální zabezpečení ve stáří, které se ve své podstatě odvíjí od hospodářské prosperity státu, jeho politické stability a politické filosofie „sociální spravedlnosti“.

Petr: „*Já jsem o vlastní firmě přemýšlel už v Čechách, ale tam ty politici hážou živnostníkům klacky pod nohy. To si to jeden dvakrát rozmyslí. Tady (v Nizozemsku, pozn. Autora) to sice chce pro začátek větší kapitál, ale pak se o Vás postaraj. Já se třeba těším na důchod, protože s tím holandským si to stáří můžu docela užít. Cestovat, a tak. S tou českou almužnou nemá člověk pomalu ani na rohlík.*“

Petrův komentář bychom mohli nahlížet i konceptem lifestylové migrace. Je zde zmíněna kvalitnější životní úroveň v pozdějším věku, která vede k aktivnějšímu životu v důchodovém věku. Výrazná změna životního stylu je u Petra vázána na ekonomickou prosperitu a situována nejen do současnosti, ale i do budoucnosti. Myšlenka, že kvalita životního stylu souvisí s prosperitou, tedy, že se ekonomické a lifestylové důvody migrace se prolínají a navzájem spolu souvisí, je konceptem, který Benson a O'Reilly rozvíjejí ve své poslední studii z roku 2015.

Třetím push faktorem, který byl zmíněn, byla netolerantní společnost.

Katka: „*Mně shiatsu přivedlo i k problematice domácích porodů, sledovala jsem tu debatu v Čechách i tady. Ženský tu dost roděj doma, ale nikdo jim do toho nekecá, když to někde řeknou u stolu, nemá každéj potřebu jim k tomu říkat svůj názor.*“

Luděk: „*Neumím si představit, že bych Pimovi (přítel, pozn. autora) dal jen tak pusu v Čechách a nikdo se nepozastavil.*“

3.10.2 Migrační sítě jako motivace pro migraci do cílové země

Při rozhodování, kam migrovat zajisté hrají roli i migrační sítě, které v cílové zemi informátoři mají. Mohou to být kontakty a vazby na české migranty, kteří již v Nizozemsku žijí, nebo například vazby na mezinárodní migranty (*expaty*). V rozhovoru

s Jaromírem bylo explicitně vyjádřeno, že sociální sítě, které v Nizozemsku měl, pro něj byly hlavním důvodem, proč si Nizozemsko vybral jako cílovou destinaci.

Jaromír: Když mě naši jako vyhodili, tak jsem se nejdřív zkoušel usadit v Praze, ale moc se mi nedařilo. No, a pak jsem se na festivalu potkal s klukem, co mi říkal, že žije v Amstru (Amsterdam, pozn. autora), že je to tam fajn a pomůže mi i sehnat práci, když budu chtít. Tak jsem si řekl, že to zkusím, věděl jsem, že pryč potřebuju, a když jsem tam někoho znal, tak mi to přišlo jednodušší.

I pro Lucii a Katku měly sociální sítě vybudované v Nizozemsku pozitivní vliv na jejich rozhodování.

Lucie: Tak nějak Holandsko byla první volba, a hlavně protože jednak se tu dá dobře sehnat v mém oboru práce v angličtině a taky jsem tu měla přátele, ale ten jakoby nebyl hlavním aspektem, proč jsem se sem stěhovala. To jsem docela dobře sebe přesvědčila, že se nestěhuji kvůli němu, protože to jsem nechtěla dělat takovýhle věci. Měla jsem tu i spoustu kamarádů, taky tým, jak jsem byla v Belgii, tak tam byla spousta studentů farmacie z Holandska. Takže to bylo takový jednoduchý, že jsem nešla úplně do neznáma.

Katka: No samozřejmě, že jsem se stěhovala i kvůli manželovi, který je Holanďan, ale my jsme dlouho řešili, jestli on se přistěhuje za mnou nebo já za ním. Já jsem se do Holandska strašně zamilovala, do té země, věděla jsem, že chci žít tam, ale měla jsem děti v pubertě, takže tam to rozhodování muselo bejt. Nevím, jestli bych se bez něj přestěhovala, bylo by to těžší, asi bych neměla odvahy.

Další tři informátoři (Petr, Andrea a Luděk) nezmínili žádné sociální vazby, které by před migrací v cílové zemi měli, proto vliv sociálních sítí v Nizozemsku na jejich rozhodování byl pravděpodobně minimální nebo vůbec žádný.

3.10.3 Změna životního stylu jako důvod k migraci

Kvalitnější náplň života jako rozhodnutí pro cílovou destinaci uvedli ze šesti dotázaných čtyři informátoři. Cílovou zemi si na základě převážně ekonomických faktorů vybral Petr. U Jaromíra byla nejdůležitější existence sociálních sítí v cílové zemi, přesto oba informátoři lepší životní úroveň zmínili jako motivaci k setrvání v Nizozemsku.

3.10.3.1 Tolerance a alternativa jako norma

Informátoři v kontextu životní úrovně a jejího kvalitního naplnění mluvili nejčastěji o toleranci a přijetí alternativního stylu života za normu. Každý z nich k ní uváděl jiný příklad.

Katka: „*Tady v Holandsku je to totiž normální, že jde ženská v 50-ti znova do školy.*²⁶ *Nikdo mě tu neměl za blázna. No oni vůbec jako to tu všechno berou tak jinak. Mně shiatsu přivedlo i k problematice domácích porodů, sledovala jsem tu debatu v Čechách i tady. Ženský tu dost roděj doma, ale nikdo jim do toho nekecá, když to někde řeknou u stolu, nemá každéj potřebu jim k tomu říkat svůj názor. To je ta jejich povaha, oni jsou dost takový tolerantní, možná až lhostejní.*“

Andrea: „*Na začátku jsem tu byla, jak v Jiříkově vidění, taková ta úplná svoboda, že tady může být člověk úplně sám sebou, že ho tady nikdo neodsuzuje a neomezuje. Nikoho to vlastně nezajímá. Takže to mi osobně je jako ta míra svobody, osobní, to je to, co mi tady tak vyhovuje.*“

Luděk: „*Myslím, že roli hraje i to, že jsem gay. Tady na západě je to už vážně jedno, nikoho to tu nezajímá. Neumím si představit, že bych Pimovi (přítel, pozn. autora) dal jen tak pusu v Čechách a nikdo se nepozastavil, tady si vás nikdo nevšimne. I Pimovi rodiče mě vzali hnedka do rodiny. To je tu prostě fajn, ať jseš černej, bílej, žlutej nebo teplej, jim je to fuk.*“

Lucie: „*Mně vždycky přijde, že si Češi záviděj a všechno je hned vytočí a ze všeho dělaj „z komára velblouda“. Stavějí se tak zvláštně k problémům, to hrotí. Třeba teďka takovej blbej příklad s téma uprchlíkama, prostě tak z nějakých lidí se pomalu stávají nacisti, se boje, ale asi je to historií. V Čechách jsou lidi obecně nespokojení, v Holandsku mi zase přijde, že jsou všichni spokojení. Protože ty migranty, tak neřešej.*“

²⁶V roce 2007 se v Nizozemsku vzdělávalo 16,6 % občanů ve věkové kategorii 25 – 64 let. V České republice 5,7%. Tento poměr do jisté míry podporuje tvrzení paní Katky, že je společnost častěji konfrontována se studiem starších osob. (Vychová, Helena. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. VÚPSV, 2008.)

3.10.3.2 Zkrácená pracovní doba

Již v teoretické části bylo uvedeno, že Nizozemsko je zemí s nejkratší pracovní dobou na osobu v Evropské Unii. To potvrdily v rozhovorech i Lucie a Katka, které tento faktor uvádějí v pozitivním spojení s rodinným životem.

Katka: „Víte, já už mám děcka odrostlý, ale jednou z věcí, která mě na Holandsku přijde úžasná je to, že máte na děti víc času. Málokterá ženská v mém okolí pracuje na plný úvazek. Minimálně jeden den volna navíc tu mají i chlapi. Mají pak čas být s dětma doma a organizovat si to po svém. A to si přeje přece každá máma. Oni se i pak víc třeba angažují v místních komunitách. Hodně tu pořádají větší akce pro děcka nebo i se tu častěji lidi navštěvují, jak nejsou vyflusaný z té práce.“

Lucie: „Já mám normální officejob, 8-9 hodin a neexistuje, že bych musela třeba zůstat v práci do 9 do večera nebo něco takovýho. Opravdu tady můžeš mít život i okolo té práce. I když je práce důležitá a na vysoké úrovni, tak prostě. Já jsem v týmu asi 15 lidí a jsme tam jenom dva, co dělají 40 hodin týdně, většinou mají tak 1-2 dny volno v týdnu, že dělají 3-4 dny, to v Čechách není úplně možný. Taky mám 36 dní dovolený, což je největší luxus. Ale to je specifický spíš pro určité firmy.“

Andrea: „Já pracuji na zkrácený na poště a to stačí. Dost mi to s dětma ulehčuje život, přece jen tři hladové krky, to je znát. Prostě si myslím, že by tahle možnost měla být i v Čechách, ale tam se na zkrácený nedá slušně žít. To tady jo.“

Z informátorů zmínily zkrácený úvazek pouze ženy. Můj první předpoklad byl takový, že **Luděk a Petr jsou živnostníci a Jaromír pracuje na směny (krátký a dlouhý týden), proto se jich tato problematika přímo nedotýká, a proto ji nevnímají jako pozitivní faktor.** Druhý předpoklad vycházel ze zkušenosti (vázané na českou společnost), že **muži z pohledu otců nevěnují tomuto faktoru takovou pozornost jako ženy.** V druhém polostrukturovaném rozhovoru jsem tedy informátorům – mužům položila otázky: „Zaznamenal jste větší nabídku práce na zkrácený úvazek na pracovním trhu?“ „Jakou pro Vás má informace o nabídce práci na zkrácený úvazek hodnotu?“ Následně se mi potvrdil prvý předpoklad.

Petr: „No jako asi to bude pravda, ale já musím živit firmu, takže pro mě je to bezcenná informace. Ale asi v kancelářích to ocenějí.“

Luděk: „*Já mám svoji práci jako koníček, takže v divadle tak, jako tak, trávím většinu času.*“

Jaromír: „*Pracuju krátkej, dlouhej, takže se mě to moc netýká.*“

3.10.3.3 Životní styl pohledem rodičů

Jiné prizma pohledu nám nabídli Andrea a Petr jako rodiče. Při rozhovorech s oběma jsem zaznamenala, že věnují zvýšenou pozornost kvalitě vzdělání a výchově dětí, která je dle jejich slov na vyšší úrovni než v České Republice a považují to za jeden z faktorů, proč se rozhodli v Nizozemsku zůstat.

3.10.3.4 Kvalita vzdělání

Andrea odpovídá na otázku, proč své děti v době, kdy žili v Čechách, učila v domácí škole, a proč se to po přestěhování do Nizozemska změnilo.

Andrea: „*No určitě, já bych je do české školy... jako dala bych je tam, ale asi až na druhý stupeň a s velkým sebezapřením, kdežto tady sem s úplně velkou důvěrou je dala hned druhý den. Vlastně tady je školní docházka už od čtyř let, takže ten můj nejmladší syn šel ve čtyřech letech do školy. A on nejvíc je, protože je od čtyř let vychováván tady, tak on nejvíc je takovej ovlivněnej tou školou a na něm nejvíc vidím, jak to vzdělávání tady je jiný a jak z těch dětí dělá úplně jiný lidi, než to, co se v Čechách děje ve školách.*“

Andrea sama vystudovala v ČR pedagogiku a první dva roky po vysoké škole se jí věnovala, proto během svého vyprávění několikrát porovnávala právě vzdělávací systémy.

Andrea: „*Když jsem dříve pracovala ve školství v Čechách, tak se tam hodně jelo na osnovy a vůbec se řešilo biflování, tady jsou děti zapojeny přímo. Hodně je to vidět u vysokých školy, kdy úzce spolupracují s firmami v oboru a stáže jsou tu samozřejmě součástí vysokoškolského vzdělání. Proto chci, aby šla Bětka (Nejstarší dcera, pozn. autora) na vysokou tady, to uplatnění je větší a hlavně nebude koukat v zaměstnání, jak z jara.*“

Petr také ve svém vyprávění mluvil o kvalitě a pestrosti vzdělávacího systému v Nizozemsku.

Petr: „*Já jsem strašně rád, že malá bude vyrůstat tady. Ono je tady lepší startovní čára. Zatím je jí rok, takže tu chodí do takových holandskejch jeslí, ale už ve čtyřech půjde do*

školy. Hlavně jsem rád, že se tu klade důraz na jazyky. Ty otevíraj spoustu možností do budoucna. A taky ty kultury jsou tu různé. Do školky s ní chodí děti ze všech koutů světa, věřím, že se tak toho nejvíc naučí, když tím bude obklopená. I ty vysoký tu mají jinou úroveň a nejsou drahý jako třeba v Anglii, ale zároveň jsou dobrý a většinou v angličtině. Z toho mám radost.“

3.10.4 Kvalita náplně volného času v ČR a Nizozemí

Do konceptu lifestyleové migrace patří mimo jiné volný čas. Pro tento výzkum jsem provedla analýzu a komparaci náplně volného času informátorů v cílové a původní zemi. U čtyř informátorů bylo zaznamenáno, že kladou důraz na fakt, že mají v Nizozemsku volného času více. Jeden informátor (Petr), který vede vlastní živnost, řekl, že množství volného času má stejně, jako v dobách, kdy žil v ČR. Luděkův profesní i osobní život se prolínají, proto v jeho životním stylu pojem „volný čas“ nepoužívá. Všichni informátoři také sdíleli názor, že je v Nizozemsku větší možnost výběru volnočasových aktivit a jsou dostupnější.

3.10.4.1 Dostatek volného času

Větší množství volného času jako pozitivum života v Nizozemsku zmínili v rozhovorech čtyři informátoři.

Andrea: *„Já pracuji na zkrácený úvazek, takže mám dostatek času se věnovat domácnosti.“*

Jaromír: *„Času toho mám dost no. Hlavně díky směnám, který na rozdíl od Čech nejsou 12- ti hodinový, ale jenom 10ti, ale i tak dělám krátkej, dlouhej týden.“*

Katka: *„Je toho tu dost co dělat a hlavně já tu mám na všechno jako čas.“*

Lucie: *„Jinak jakoby ten volnej čas, tady ho mají dostatek.“*

3.10.4.2 Navštěvování a socializace v rámci skupin

Další změna, kterou informátoři v trávení volného času uváděli, je frekvence návštěv a socializace v rámci různých komunit:

Katka: *„Hlavně jakoby my se tady s holkama ze sousedství furt navštěvujem. Když jsem byla v Čechách, byla jsem strašně uhoněná, furt do práce z práce, děti, úklid. Tady to je všechno mnohem klidnější, člověk sedne na kolo, dojede na nákup, zastaví se u*

kamarádky. Tady se často navštěvují lidi doma, vaří se, taky tu má spousta našich známých loďku, tak se o víkendu jezdí na výlety.“

Jaromír: „Jsme kousek od Rembrandtplein,²⁷ takže úplně v centru. S kamarády chodíme na různé alternativní akce. Dost mě tu baví i hudební scéna, hodně tu jede House, tak často chodíme. Dokonce občas i něco organizujeme u nás v Coffeshopu, takže se rád zapojím.“

Petr: „Já to mám stejný tady a i v Čechách, pracuju od nevidim do nevidim, ale zase moje přítelkyně tu vypadá mnohem spokojenější než v Čechách. Furt tu s dalšíma Čěškama něco vymýšlej a scházej se.“

3.10.4.3 Česká republika a hospoda

Naopak ve spojení s životem v České Republice informátoři třikrát zmínily sezení v „hospodě“, které dle svého vyjádření nepovažují za kvalitně trávený volný čas.

Jaromír: „V Čechách jsem volnej čas většinou trávil v hospodě s kámošema nebo doma, a vlastně jsme toho moc nedělali. Furt jsem byl unavenej, anebo naštvanej.“

Petr: „No doma (v Čechách, pozn. autora) jsem šel tak akorát s klukama na pivo, občas sem zašel na karty a kuželky. No ale rozhodně jsem moc času netrávil s Jankou. (přítelkyně, pozn. autora).“

Katka: „Já jsem se holkama doma v Čechách právě jakoby takhle nikdy nenavštěvovala, určitě ne teda doma. Když jsme někam šli tak do hospody.“

3.10.4.4 Volný čas na čerstvém vzduchu

Dva informátoři uvedli, že od té doby, co žijí v Nizozemsku, se jejich aktivity odehrávají častěji na čerstvém vzduchu.

Andrea: „Volný čas tu trávím hlavně s dětmi a manželem. Nejvíc jsme si zvykli na vyjížděky na kole do přírody.“

²⁷ Rembrandtplein je hlavním náměstím v centru Amsterdamu, pojmenované po slavném malíři Rembrandtu van Rijnovi, který poblíž vlastnil dům v letech 1639-1656.

Petr: „*Já jsem rád, že, když už mám volno, tak se jede na kolo, je to super věc, jak domyšlený to tu maj s těma stezkama, že člověk vůbec nemá s malou v sedačce strach jezdit. Sice teda kopec, aby tu jeden pohledal. Ale kola jsou super věc.*“

Při analýze výpovědí, které se týkaly volného času, byly zaznamenány většinou pozitivní změny, změny, které sami informátoři považují za příčiny zlepšení kvality svého života.

3.10.5 Očekávaný životní styl versus žitá realita

Benson a O'Reilly mluví o tom, že migranti mají často zidealizované a romantické představy o životě v cílových destinacích, které se liší od reality, která nastane po procesu „usazení“ (2015). Proto součástí rozhovorů s dotazovanými bylo porovnání očekávaného životního stylu s realitou, kterou prožívají. Během rozhovorů byla dotazovaným pokládána otázka, *jaké byly jejich představy o životě v Nizozemsku, zda se lišily od reality, kterou dnes v Nizozemsku žijí, a pokud ano, jak?* U některých informátorů byl zaznamenán vývoj od období „bezprostředně po migraci“ po období, kdy se „usadili“. Rozhodla jsem se tento vývoj reflektovat a v analýze jej oddělit.

3.10.5.1 Očekávaný životní styl

V odpovědích se několikrát opakovaly výroky *být spokojený, mít se fajn, poklidný život*. Tyto výroky můžeme zařadit do kategorie „dobrý život“, který se objevuje právě v konceptu Benson a O'Reilly (2009). Z částí rozhovorů, které byly věnovány snům a očekáváním o přestěhování do Nizozemska, jsem zaznamenala určitou idealizaci situace. Často tyto představy vycházely z informací získaných od přátel nebo na základě vlastních zážitků z dovolené, které se mohou výrazně lišit od běžného života v cílové destinaci.

Co informátoři očekávali? Příkladem dva výroky.

Luděk: „*Svoboda. Svoboda ve všem, co dělám. To bylo to, jak jsem si to představoval, že budu dělat divadlo, jaké chci a žít život, jaký jsem si vysnil. Tedy být sám sebou a nikdo mě nebude soudit. Jen se mít fajn bez toho, aby to někoho iritovalo.*“

Katka: „*Spokojenost, když jsem tu byla na dovolené, tak mi všichni připadali ve velké duševní pohodě. Napadlo mě, že to musí mít něco společného s tím, jak tu žijí. Že se tu k sobě lidi chovají hezky, že jsou spokojení, tam, kde jsou. Chtěla jsem taky zažít, být někde, kde nebudu, strhaná, kde se na sebe každý den všichni nemračí.*“

3.10.5.2 Žitá realita

V odpovědích, týkajících se žité reality byly zaznamenány značně odlišné skutečnosti, které se v mnohém s očekáváními nepotkávaly. Nejvíce si byla realita a očekávání vzdálena v počátcích migrace, což si lze vysvětlit množstvím povinností, které musí migrant zařídit a stresu způsobeného hledáním práce, bydlení, či náročností asimilačního procesu.

Luděk: *„Nejdřív jsem tu byl dost sám. Nemohl jsem se chytit u žádného divadla neměl jsem tu totiž přátele, který by mě nasměrovali, jak a kam. No a ta svoboda, co jsem, jak jsem říkal, na začátku jsem to moc nevnímal, byl to kolotoč stresu a zařizování.“*

Andrea: *„Ty začátky byly všelijaký, hlavně jsme potřebovali čas všechno vstřebat a zažít. Ono jako bylo to hladší, než jsem jako čekala, ale to asi hodně tím, že my měli už všechno zařízený předem.“*

Podobně jako Luděk i další dotazovaní našli v různých mírách odlišnosti od očekávání. Mohli bychom říci, že jejich představy vycházely z obecných představ o „lepší západě“. Jednou z překážek k docílení tohoto očekávání je dle nich nedostatečná integrace do nizozemské společnosti.

Jaromír: *„Ono Holanďani jsou milí, to né, že né, ale trvá jim, než si vás pustí k tělu. Než budete součástí toho jejich veselýho světa.“*

Petr: *„Žena i já se přátelíme jenom s Čechama nebo Slovákama z okolí. Tady místní nejsou tak sluníčkoví, jak jsem si myslel, než jsem se sem stěhoval. On jinej bude Holanďan na turistu a zase jinej k ostatním.“*

Katka: *„Myslím, že někdy je problém jak jako oni přijímaj přistěhovalce. Já to měla jednoduchý, můj muž je Holanďan, oni mě tak trochu přijmout museli, si myslím.“*

Integrace do místní společnosti je i dle Benson a O'Reilly jednou z překážek, se kterou lifestyloví migranti dopředu nepočítají (2009). Z rozhovorů s informátory vyplynulo, že zlomovým bodem integračního procesu pro ně ve značné míře byla schopnost dostatečně ovládat holandštinu.

Katka: *„Všeobecně bych řekla, že Vás začnou brát, když projevíte snahu, třeba naučíte se holandsky. Oni to umí ocenit, že se snažíte a projevujete námahu, když ovládáte dobře jazyk, začnou vás brát za svého.“*

Lucie: „ *Holandsky se učím, když mi zbyde čas, oni se snaží v přítomnosti cizince Holanďani mluvit hodně anglicky, oni jsou pyšní na to, jak dobře umí, ale občas, když nás v práci stojí víc, tak sklouznou k holandštině, tak se to chci doučit, ať můžu debatovat s nima.* “

Jaromír: „ *Já tu holandštinu moc nepotřebuju, pracuji v centru, do coffeshopu nám chodí hodně turisti. Na bytě mluvíme anglicky, nepotřebuju to, ale kdybych chtěl jednou lepší práci, tak asi bude holandština třeba.* “

3.11 Migrační sítě a sociální vazby vytvořené v Nizozemsku

Třetí výzkumná otázka se týkala vytváření sociálních vazeb v Nizozemsku a vztahu migrantů k české komunitě. V rozhovorech jsem se zaměřila na to, jak migranti navazují sociální vztahy, kde je navazují a s kým. Na základě informací z rozhovorů jsem zjistila, že většina z informátorů má tři okruhy přátel. Takzvané „*expaty*“, tedy migranty z jiných zemí než je Česká republika. Dalším okruhem jsou rodilí Nizozemci a poslední je skupina přátel z české komunity. V rámci rozhovorů je většina dotazovaných odděluje a získala je v jiných společenských prostředích.

3.11.1 Sociální vazby a vztahy českých migrantů k nizozemské společnosti

Z rozhovorů vyplynulo, že vztahy s rodilými Nizozemci navazují čeští migranti hlavně v profesionálním prostředí, jako zaměstnání nebo v oficiálních institucích jako například univerzita.

Lucie: „*Mám tu spoustu přátel, víceméně expaty, od všude možně, pak jsou tu ti Holanďani, s kterými se bavím. Padesát procent z nich jsou studenti nebo bývalí studenti farmacie, ale to už tak bývá.* “

Katka: „*Dělám shiatsu a většina z mých holandských kamarádů, jsou moji bývalí klienti. Je to celkem legrace, začínala jsem tu jako uklízečka, některý, u kterých jsem uklízela, teď ke mně chodí na masáže. Holanďani, ale budou vždy vaši známí, ne přátelé. Jsou dost uzavření. Ty nejbližší kamarádky mám z jazykového kurzu a je to takovej mix. Bulharka, Ruska, dvě Ukrajinky a jedna Libanonka. To se scházíme opravdu často a denně, ale s holandskými známými to spíš zajdeme na večeri, je to oficiálnější.* “

3.11.2 Sociální vazby a vztahy na bázi přátelství se skupinou „expati“

V rozhovorech dotazovaní mluvili o zvláštní skupině migrantů z jiných zemí, ke kterým je váže ve většině případů hlubší přátelství než k Nizozemcům. Příčinu toho vidí například Lucie v sounáležitosti, kterou vzájemně migranti pocítují. Jedním z dalších důvodů, proč mají bližší vztah k ostatním migrantům, je ten, že se setkávají v neformálních prostředích. Lucie a Jaromír mluvili o společenských událostech konaných přímo pro „expaty“. Neformální prostředí dává prostor k vytváření přátelství založenému na osobnější bázi.

Lucie: „*Ono, když jdete někam s expatama, tak ty zas vezmou jiný expaty, a tak se člověk seznamuje snáz. Navíc expati stejně jako já nemají v Holandsku zakořeněnou rodinu, a tak mají víc času třeba o víkendech něco podnikat, protože nenavštěvují babičky a příbuzné. My si tu suplujeme rodinu navzájem.*“

Jaromír: „*Moje přítelkyně je ze Španělska a seznámili jsme se na párty pro expaty, tady v Amsterdamu se pořádají každý měsíc, to je super věc.*“

Z těchto částí rozhovorů je možné vyvodit, že rodilé Nizozemce většina považuje za vzdálenější známé a ti blízcí přátelé pocházejí spíše ze skupiny dalších migrantů. Také přátelství vznikají za jiných podmínek, zatímco s Nizozemci se seznamují spíše ve formálním prostředí, s dalšími migranty se seznamují při neformálních událostech, jako je večeře nebo oslava. Dalším faktorem, který spojuje imigranty je absence širší rodiny. Skupina migrantů si proto může navzájem suplovat funkce, které by v původních zemích zastávala právě rodina. Příkladem mohou být společné večeře, oslavy nebo například i psychická podpora.

3.11.3 České sítě mezi českými migranty v Nizozemí

V Nizozemsku existuje mnoho míst a společenských akcí, kde mají možnost se navzájem setkat Češi žijící v Holandsku. V Amsterdamu se nachází Československý bar, který je považován za jedno z míst, kde můžou získat kontakty na české občany, dále České centrum, které pořádá mnoho kulturních akcí nebo i Český obchod s potravinami. V Nizozemsku máte možnost najít služby, které provozují výhradně Češi pro Čechy. Příkladem jsou české kadeřnice, fyzioterapeuti i lékaři, jejichž nabídky se objevují na FB

skupině Češi a Slováci v Holandsku²⁸. Z výzkumu vyplynulo, že kromě Lucie, která je hluboce ukotvena ve své profesní holandské i nadnárodní skupině a má vyhraněnou představu o lidech, s nimiž chce udržovat kamarádské vztahy, jsou v kontaktu s dalšími českými migranty všichni dotazovaní.

Lucie: „*No jako jeden ten Československej bar, tam jsem byla asi dvakrát, ale né s Čechama no. Já nevim no, já tady nikoho neznám, nepotkala jsem tu nikoho. Já jenom vždycky, když sleduju ty facebookové skupiny, tak mám pocit, že sbalili „bandu debilů“ a odstěhovali je do Holandska a myslím, že nejsem jediná, kdo si to myslí.*“

Luciino stanovisko k Čechům v Nizozemí pro ostatní informátory neplatí. Např. Jaromír, nejen že je stále v kontaktu s osobou, která ho přesvědčila se do Nizozemska odstěhovat. Mluvil i o dobrých vztazích a výhodách, které plynou z jeho již existujících českých sociálních sítí.

Jaromír: „*No jako, on mně sem nalákal, a do dneška jsme kamarádi. Vůbec není nad to znát tu pár Čechů, oni se tu navzájem ve štychu nenechají. Je to fajn se občas pobavit v rodném jazyce.*“

Do českých sociálních sítí vstupují i další informátoři. Také oni v rozhovorech zmiňovali skupinu českých migrantů jako zdroj přátelství popřípadě obchodních styků (Petr).

Petr: „*Pro mě jsou Češi tady v Holandsku nejdůležitější. Jsou to moji klienti, díky tomu, že je tu dostatečná poptávka, můžu vést svůj byznys. Navíc tady zná každéj čecháček, každýho. Takže se to, že dělám přepravu, rychle rozneslo. My se ženou máme vesměs český, slovenský a polský známý. Nejlepší kontakty potkáte v našem baru (Československý bar, Amsterdam, pozn. autora).*“

Petr má ze všech informátorů nejsilnější vazby k české komunitě, které jsou pro něj zdrojem nejen sociálního, ale i obchodního kapitálu. Z toho vyplývá, že Petr nemá zájem na bližším kontaktu s Nizozemci a integrace do nizozemské společnosti.

²⁸ Například MUDr. Jakub Malík si zřídil v nizozemském Eindhovenu gynekologickou ordinaci, která se soustřeďuje hlavně na českou a slovenskou klientelu, která za ním dojíždí z celého Nizozemska. (<http://lekarz.nl/gynekolog-v-nizozemsku>)

Luděk: *Občas zajedu do Českého centra, snažím se tam brát i Pima, aby pochopil, odkud jsem. My, Češi máme krásnou a bohatou kulturu i historii, takže se s ní rád chlubím. Taky jsem byl vlastně ještě v Československym baru na stand-up představení „Na Stojáka“.*

Katka: *„Mám tu pár známých z Čech, hlavně se kamarádím s Libuškou, za kterou jsem sem přijela na dovolenou a potkala manžela. Ona je takový moje srdíčko. Takže spolu občas obrážíme české akce.“*

Z odpovědí vyplývá, že české sítě hrají pro tyto informátory důležitou roli. Jsou součástí jejich životního stylu v Nizozemsku a pro některé i zdrojem kontaktů, které mohou využít v obchodě, při hledání bydlení nebo při hledání práce.

U Petra a Andrey, jakožto rodičů jsem se v průběhu rozhovorů dotazovala i na vztah dětí k české komunitě a české kultuře. Z jejich odpovědí vyplynulo, že se oba snaží děti seznamovat s oběma kulturami, nizozemskou i českou. Ilustrovali to na příkladu slavení českých svátků.

Petr: *„Jó třeba Velikonoce tu máme český, slavíme je s našima známýma z Čech, loni bylo malé jenom pár měsíců, ale i tak jsme jí symbolicky vyšupali, že jó.“*

Andrea: *„S děckami chodíme jednou za čas do českého centra, pokud se tam děje něco zajímavého, taky naše Vánoce jsou hodně takový český a děti mají i české přátele.“*

Během rozhovoru jsem také zkoumala, jaké kontakty mají děti Petra a Andrey, s kterými skupinami jsou v kontaktu, a jakými mluví jazyky. Analýzou jsem zjistila, že v obou rodinách vedou děti k bilingvistu a u Andrey dokonce k multilingvistu. Dále také, že vedou děti ke znalostem o různých kulturách a snaží se je rozvíjet tak, aby v budoucnu měly uplatnění kdekoli na světě.

Andrea: *„Mluví a česky a úplně plyně anglicky a holandsky a španělsky teda. Právě i kvůli tomu jsme rádi, že jsme tady, že oni teď mají šanci žít a studovat úplně kdekoli na světě, protože se kdekoli domluví. Děti chodí do mezinárodních škol, takže výuka probíhá v angličtině. Ten nejmladší, když jsme se sem přistěhovali, chodil do Holandské školky. „*

Petr: *„Já jsem strašně rád, že malá bude vyrůstat tady. Ono je tady lepší startovní čára. Zatím je jí rok, takže tu chodí do takových holandskejch jeslí, ale už ve čtyřech půjde do*

školy. Hlavně jsem rád, že se tu klade důraz na jazyky. Ty otevíraj spoustu možností do budoucna. Ve volném čase je většinou s dětmi mé ženy, takže hlavně české děti. „

3.12 Vize budoucnosti

Na konci každého rozhovoru jsem dotazovaným položila otázku, *zda mají v plánu zůstat do budoucna v Nizozemsku a zda mají v plánu se tu usazovat, či zda uvažují o návratu do ČR?* Z odpovědí vyplynulo, že většina (čtyři) informátoři v současné době neuvažují o návratu do ČR ani o migraci do jiné země. Návrat do České Republiky zvažuje pouze Petr. Andrea s manželem nevyklučují možnost se v budoucnu odstěhovat do jiné země, o návratu do ČR ovšem neuvažují.

3.12.1 Zůstat v Nizozemsku a usadit se

Luděk, Lucie, Jaromír a Katka v rozhovorech uvedli, že mají v plánu se v Nizozemsku usadit. Někteří z nich říkají, že už zde „zakořenili“. V polostrukturovaných rozhovorech jsem těmto čtyřem položila otázku: *„Jak si svou budoucnost v Nizozemsku představují, a zda je pro ně důležité se plně integrovat do nizozemské společnosti?“*

Katka: *„Neplánuju už jinam. Jsme tu s manželem moc spokojení, on tu má rodinu, já tu mám spoustu přátel, nyní i byznys, takže bych to nezvládla, znova takovou změnu. Hlavně zatím teda nevidím žádný důvod. Jsem tu spokojená, ráda bych, aby se mi pořádně rozjelo to moje masírování a mohla jsem si vydělat na pěkné stáří.“*

Jaromír: *„Asi bych tu chtěl zůstat, s přítelkyní plánujeme zažádat brzy o městský byt, Amsterdam je dobrá lokalita pro nás oba, hodí se k tomu, jak žijeme, baví nás to tu, máme tu kamarády, asi tu spolu budem, i když jako člověk nikdy neví, že.“*

Z odpovědí těchto dvou dotazovaných vyplývá, že hlavním důvodem zůstat v Nizozemsku jsou pro ně sociální vazby, které tu navázaly. U Jaromíra je navíc znatelná i důležitost životního stylu, který mu nabízí Amsterdam. Podobně jako tito dva, odpovídali i Luděk a Lucie. Lucie také uvedla, že si již v Nizozemsku koupila byt, což potvrzuje její tendence v Nizozemsku zůstat.

Luděk: *„Hlavně bych si moc nebo spíš my bychom si přáli, jako mluvíme o tom, si s přítelem adoptovat dítě, ne teď jako, ale brzo. Slyšel jsem od známých, že tu celý proces*

trvá tak 1-2 roky. Máme tu Pimovi rodiče, kteří nám pomohou. A vůbec chci, aby moje dítě mělo možnost žít v tak tolerantní zemi jako je Holandsko.“

Z této odpovědi jasně vyplývá, že Luděkovi s homosexuální orientací umožňuje Nizozemsko naplnit jeho životní cíle, které by v současné době z legislativního hlediska v ČR realizovat nemohl. Životní styl je pro něj tedy jedním z faktorů, pro setrvání v Nizozemsku.

3.12.2 Zůstat v cizině

Andrea v rozhovoru uvedla, že s manželem do budoucna zvažují i možnost odcestovat do jiné země, ale protože považuje Nizozemí za zemi ideální pro výchovu dětí, možnou realizaci cestování do dalších destinací odsouvá až do dospělosti svých dětí.

Andrea: „No plánujeme zatím zůstat v zahraničí, protože v Čechách se to spíš zhoršuje, než zlepšuje, ale nevíme, jestli v Holandsku chceme zůstat navždy, protože přece jenom nám tady chybí hory, ale na ty se dá dojet, ale obecně se nám tu daří dobře, holandská společnost obecně nám hodně vyhovuje, takže zatím se nechystáme úplně nikam dál, protože dokud žijí naše děti s náma a studují, tak chceme žít tam, kde můžeme žít společně, a kde mají možnost na dobré vzdělání.“

3.12.3 Možný návrat do ČR

Z odpovědi vyplývá, že jediným, kdo zvažuje možnost návratu do ČR, je Petr. Nejedná se v jeho případě o úplný návrat včetně zpretrhání vazeb, které si vytvořil v Nizozemí, spíše zvažuje možnost v pozdějším věku vybudovat v České Republice *druhý domov*.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zodpovědět výzkumné otázky, stanovené v metodologické části, pomocí narativních a polostrukturovaných rozhovorů s šesti respondenty, kteří se dobrovolně rozhodli migrovat do Nizozemska. Součástí teoretické části bylo seznámení s několika základními odlišnostmi mezi původní a cílovou zemí, které by mohly ovlivnit rozhodování jednotlivých migrantů.

Analýza rozhovorů ukázala, že motivace informátorů migrovat z ČR se liší na základě situace, ve které se nacházeli před migrací. U třech informátorů byla migrace impulsivním řešením osobní krize, která pro ně měla znamenat odpoutání se od problému pojícího se s původní zemí. Dva dotazovaní naopak uvedli, že jejich volba byla dlouhodobým a promyšleným rozhodnutím.

Analýza pull a push faktorů vyhodnotila, pro zkoumanou skupinu, nejdůležitější pull faktory: možnost nalezení práce v anglickém jazyce, geografická poloha Nizozemska, politická stabilita a sociální zabezpečení země, další motivace se již odvíjeli od jednotlivých osobních preferencí.

Druhou výzkumnou otázkou bylo, zda, a jak se na motivacích podílí zvolený či očekávaný životní styl. Informátoři v rozhovorech v souvislosti s životním stylem zmiňovali hlavně o toleranci, která se ukázala být jedním ze základních faktorů, které ovlivňují jejich způsob života v Nizozemsku. Tolerance umožňuje lidem vyznávajícím alternativní způsob života či radícím se k menšinám (sexuálním, rasovým či jiným) vést plnohodnotný život bez omezení, které se pro ně objevovala v České republice. Projevy této tolerance se u jednotlivých migrantů odvíjely od způsobu života, který vedli v ČR. Jedna z informátorek se po migraci znovu odhodlala vrátit ke studiu, další začal vést plnohodnotný osobní život, který považoval v ČR kvůli své homosexuální orientaci za neuskutečnitelný, a jedna informátorka zmínila toleranci k lidem bez ohledu na národnost.

Dalším zkoumaným okruhem, který spadá do konceptu lifestyle byl volný čas. Dotazovaní ve většině uvedli, že ho tráví aktivněji než v původní zemi, příčinou dle rozhovorů může být větší množství volného času i větší výběr volnočasových aktivit. Dále byla zmíněna vyšší míra socializace v rámci skupin a vyšší frekvence vzájemných návštěv, které dotazovaní vyhodnotili jako pozitivní. Součástí konceptu lifestyle migrace podle Michaely Benson a Karen O'Reilly, i této bakalářské práce, bylo porovnání

očekávání, které migranti měli před příjezdem, a následnou žitou realitou. Z výzkumu jsem vypožorovala idealizaci cílové země před příjezdem, která vycházela ze zdrojů z kterých, dotazování čerpali informace o Nizozemsku. Největší rozdíl pociťovali těsně po migraci. To je pravděpodobně důsledkem chybějících sociálních vazeb a doby procesu asimilace na nové prostředí. Kulturní šok.

Celkově se životní styl v motivacích k migraci objevil částečně. Nicméně výzkum ukázal, že v průběhu života v Nizozemsku informátoři právě na něj kladli důraz. Ačkoliv životní styl pro ně nemusel být motivací na počátku, roste jeho důležitost při setrvání v migraci. Životní styl se odrazil i v profesní sféře informátorů. Ze zkoumaného vzorku u své původní profese zůstali dva informátoři, čtyři se naopak díky možnostem, které jim Nizozemsko nabízí, seberealizovali v odvětvích, které více korespondují s jejich životním stylem.

Další výzkumnou otázkou, kterou si dala tato práce za cíl zodpovědět, bylo: *S kým vytvářejí čeští migranti sociální vazby v cílové zemi Nizozemsku, a jaký je jejich vztah k české komunitě na území Nizozemska?* Zde práce dospěla k zajímavým závěrům. Přestože se vyjádřili informátoři tak, že jsou Nizozemci tolerantní k migrantům, hlubší sociální vazby na bázi přátelství s nimi ani jeden migrant nenavázal. Sami informátoři se spíše řadí do sociální skupiny migrantů, scházejí se s migranty z jiných zemí, a mají s nimi bližší vztah. Při zkoumání příčiny, proč tomu tak je, vyřkli dotazovaní více možností. Jednou z nich byla větší sounáležitost, kterou pociťují, i z důvodu absence širších rodinných kruhů, které mají k dispozici rodilý Nizozemci. Dalším důvodem, který z výzkumu vyplynul, byla jazyková bariéra, kdy se zlepšující se znalostí nizozemštiny, se cítili někteří informátoři lépe přijímaní nizozemskou společností, jedná se ovšem o jejich subjektivní pocity.

Tento poznatek považuji za vhodný podklad k dalšímu zkoumání, protože Nizozemsko je považováno za multikulturní zemi, která vynakládá velké úsilí k integraci přistěhovalců. Přesto informátoři tohoto výzkumu mají tendence spíše navazovat kontakty s dalšími migranty než s Nizozemci. I tak je Nizozemsko zemí, kde dle informátorů spolu sociální skupiny původních obyvatel i přistěhovalců dokážou žít a respektovat se natolik, že nemají informátoři pocit, že by je tato neúplná integrace omezovala v oblasti společenské nebo profesní. Další výzkum by mohl být například zaměřen na vývoj integrace těchto informátorů v korelaci se zlepšující se znalostí jazyk.

Další otázkou pro výzkum by mohl být i vztah mezi sociálním zabezpečením, které Nizozemsko nabízí a tolerancí, kterou vůči migrantům projevují Nizozemci. Na základě dat a rozhovorů jsem došla k myšlence, že jistoty, které nizozemským občanům nabízí stát, nedávají prostor ke vzniku frustrace, která poté může být směřována proti menšinám, jakou jsou například migranti.

Při zkoumání sociálních vazeb jsem se zaměřila i na vztahy s českou komunitou, která se v Nizozemsku nachází a místa, kde se schází. Dotazovaní potvrdili, až na jednu výjimku, že se socializují i s dalšími Čechy, kteří se v Nizozemí nachází a sociální sítě, které mezi nimi vznikly a existují, jsou pro ně zdrojem informací a pomohly jim například v počátcích procesu adaptace.

Během analýzy odpovědí, které se týkaly aspirací do budoucna, se potvrdilo, že zkoumaným migrantům život v Nizozemsku vyhovuje, protože o úplném návratu do ČR v současné době neuvažují a své plány a aspirace si v současné době přejí uskutečňovat v Nizozemsku, které je pro ně v současné době ideální lokalitou, která nabízí možnosti k uskutečnění snů a plánů, které migranti mají.

Seznam použité literatury:

Knihy a publikace

1. BARŠOVÁ, Alena – BARŠA, Pavel (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno, Mezinárodní politologický ústav.
2. BADE, Klaus (2004). *Evropa v pohybu. Migrace dvou staletí*. Praha, NLN.
3. BENSON, Michaele – O'REILLY, Karen (2009). Migration and the search for a better way of life: a critical exploration of lifestyle migration. *Sociological Review*, Vol. 57, pp. 608-625.
4. BRÁZOVÁ, Věra-Karin a kol. (2011). *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd.
5. DEMUTH, Andreas (2000). Some Conceptual Thoughts on Migration Research. In: Agozino, B. (ed.): *Theoretical and Methodological Issues in Migration Research*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd., pp. 21-58.
6. DISMAN, Miroslav (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
7. ENGBERSEN, G. – LEERKES, A. – GRABOWSKA-LUSINSKA, I. – SNEL, E. – BURGERS, J. (2013). On the differential attachments of migrants from Central and Eastern Europe: A typology of labour migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 39, pp. 959-981.
8. FAINI, Riccardo - VENTURINI, Alessandra. (1994): *Migration and growth: the experience of Southern Europe*. London: CEPR Discussion Papers, No. 964.
9. GRABOWSKA-LUSINSKA, Izabela. – OKÓLSKI, Marek. (2008). *Migracja z Polski po 1 maja 2004, r.: jej intensywnosc I kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej (Migration from Poland after 1st May 2004: it's intensity, directions and migrant's situation on the EU labour markets)*, Kraków: Center of Migration research working Papers Np. 33/91
10. GRAHAM, D. T. (2000). The people paradox. Human movements and human security in a globalizing world. In: GRAHAM, D. T.; POKU, Nana. K. (eds): *Migration, Globalisation and Human Security*. London: Routledge
11. HENDL, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
12. JOOPKE, Christian (2003). *The Retreat of Multiculturalism in the Liberal State*. New York: Russell Sage Foundation (Vol. 203). Working Paper., pp. 25-40
13. LECHNER, Frank, J. (2002). *Globalisation and National Identity in the Netherlands, 1980-2000*. Atlanta: Department of Sociology, Emory University. (Draft submitted for presentation at the 2002 ASA meeting.)
14. LEE, Everett (1966). Theory of Migration. *Demography*, Vol. 3, No. 1.
15. LIEBIG, Thomas – SOUSA-POZA, Alfonso. (2004). Migration, Self-Selection and Income Inequality: An International Analysis. *Kyklos*, Wiley Blackwell, Vol. 57, No. 1, pp. 125-146.

16. MANGALAM, Joseph J. – SCHWARZEWELLER, Harry K. (1968). General Theory in the Study of Migration: Current Needs and Difficulties. *International Migration Review*, Vol. 3, No. 1, pp. 3-18.
17. MASSEY, Doreen. S., et al. (1997). Causes of migration. In: *The Ethnicity Reader. Nationalism, multiculturalism and Migration*. Malden: Blackwell, pp. 257–268.
18. PAVLÍK, Zdeněk – KUČERA, Milan (2002). *Populační vývoj České republiky 1990 – 2002*. Praha: Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze.
19. PETERSEN, William. (1970). A General Typology of Migration. In: Jansen, C. J. (ed.): *Readings in the Sociology of Migration*. Oxford: Pergamon Press, pp. 49-67.
20. PETRUSEK, Miloslav, a kol. (1996). *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2 svazky S. 1269.
21. RABUŠIC, Ladislav - BURJANEK, Aleš (2003). *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Praha: VÚPSV, Výzkumné centrum Brno, listopad 2003
22. VAN DER HORST, Han (2005). *Dějiny Nizozemska*. Praha: NLN.
23. VYCHOVÁ, Helena (2008). *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV.
24. WILLIAMS, Allan. M. – BALAZ, Vladimír. (2009). Low cost carriers, economies of flows, and regional externalities. *Regional Studies*, Vol. 43, No. 5, pp. 677 – 691.

Online zdroje

1. BENSON, Michaele – O'REILLY, Karen (2015). *Categories, concepts and ways of thinking: from lifestyle migration to lifestyle in migration*. Migration Studies, in press. (online). (cit. 29. 2. 2016). Dostupné z: <https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/handle/2134/19022>
2. CBS. NL (2009). *Demografischekenmerken van Tsjechen en Slowaken in Nederland, Netherlands*. (online). (cit. 28. 3. 2016). Dostupné z: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A1ED1F07-9879-423B-8806A960D5EC5C17/0/2009k3b15p57art.pdf>
3. DOOMERNIK, Jeroen – PENNINX, Rinnus – VAN AMERSFOORT, Hans (2007). *A Migration Policy for the Future. Possibilities and Limitations*. Amsterdam, s. 65- 67. (online). (cit. 17. 3. 2016) Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Doomernik_mpg.pdf
4. DRBOHLAV, Dušan – UHEREK, Zdeněk (2007). *Reflexe migračních teorií* (online). (cit. 13. 1. 2016). Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
5. HENIG, David (2007). *Migrace*. AntropoWEBZIN. (online). (cit. 18. 2. 2016). Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/webzin/migrace>
6. OTTOSON, Daniel (2006). *LGBT world legal wrap up survey*. International Lesbian and Gay Association. (online). (cit. 24. 3. 2016). Dostupné z: http://www.iiav.nl/epublications/2006/World_legal_wrap_up.pdf
7. THE ECONOMIST (2002). *A wind of change in the Netherlands—and across Europe: The Fortuyn phenomenon confirms a wider drift to the right in Europe*. (online). (cit. 21. 3. 2016). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/1136775>
8. VAN OORSCHOT, Wim – SIROVÁTKA, Tomáš – RABUŠIC, Ladislav (1999). *Solidarita a podpora sociálního státu: Srovnání České republiky a Nizozemí/Welfare State Solidarity and Support: The Czech Republic and the Netherlands in Comparison*. Sociologický Časopis/Czech Sociological Review. (online). (cit. 21. 3. 2016). Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/e2e9a2c298d9bc1d80f8fa251b18a71ba7dac332_197_247OORSI.pdf
9. VAVREČKOVÁ, Jana (2003). *Migrační potenciál českého obyvatelstva v procesu evropské integrace*, VÚPSV Praha. (online). (citace 25. 3. 2016). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/migrpo_c.pdf
10. VAVREČKOVÁ, Jana (2006). *Migrační potenciál po vstupu ČR do EU (výsledky terénního šetření)*, VÚPSV Praha. (online). (cit. 25. 3. 2016). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_189.pdf
11. VAVREČKOVÁ, Jana (2006). *Sledování migračního pohybu českých občanů do států EU-15 s důrazem na země s otevřeným trhem práce pro české občany*, VÚPSV Praha (online). (cit. 25. 3. 2016). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_216.pdf

12. VAVREČKOVÁ, Jana – MUSIL, J. – BAŠTÝŘ, I. (2007). *Počty a struktury českých migrantů v zahraničí a ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci*, VÚPSV Praha. (online). (cit. 20. 3. 2016). Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_249.pdf
13. VOJTKOVÁ, Michaela (2005). *Teorie mezinárodní migrace*. Socioweb (online). (cit. 20. 2. 2016). Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst>

Odkazy

1. <http://www.antwoordopbijstand.nl/>
2. <http://data.worldbank.org/>
3. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>
4. <http://dualcitizeninc.com/GGEI-Report2014.pdf>
5. <http://finexpert.e15.cz/kde-se-v-evrope-zije-nejlepe>
6. www.government.nl
7. <http://hague.czechcentres.cz/cs/o-nas/>
8. <http://lekarz.nl/gynekolog-v-nizozemsku>
9. <http://www.mpsv.cz/>
10. <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>
11. <http://www.reguliers.net/history-gaypride.php>
12. <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLLEN&PA=37296eng&D1=0-51,56-68&D2=0,10,20,30,40,50,57-59&LA=EN&VW=T>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Srovnání ekonomických ukazatelů ekonomické stability a sociální podpory České Republiky a Nizozemska v roce 2015	21
Tabulka 2: Počet osob z první generace migrantů z ČR usazených v Nizozemsku; stav k 31. 12. 2005, 31. 12. 2009 a 31. 12. 2014	27
Graf 1: Nelineární vztah mezi mírou emigrace a výší mzdy	16
Graf 2: Počet Čechů, kteří se na území Nizozemska usadili v letech 1945-2008	25
Graf 3: Věkové rozdělení Čechů, kteří se na území Nizozemska usadili do roku 2009	26